

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Bakalářská práce

Pavel Petric

**Federativní myšlenka v Austrálii od 2. poloviny 19. století do roku
1901**

Federal Idea in Australia from the Second Half of the 19th Century to 1901

Praha 2019

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslav Valkoun, Ph.D.

Poděkování

Děkuji PhDr. Jaroslavu Valkounovi, Ph.D. za rady a odborné vedení při vypracování bakalářské práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla použita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu

V Praze, dne 25. července 2019

Pavel Petric

Abstrakt

Ve své práci se budu věnovat vývoji myšlenky na vytvoření federace v Austrálii v druhé polovině 19. století. Práci dovedu do roku 1901, kdy vzniklo Australské společenství. Pokusím se nastínit hlavní tendence při vývoji federativní myšlenky. Jak se vyvíjela její podoba? Jak si sjednocení Austrálie představovaly různé zúčastněné strany? Pokusil bych se také zpracovat důvody, proč Nový Zéland zůstal mimo Australské společenství. K vypracování budu používat zápisy z federálních konferencí a novinové články, které jsou dostupné online. Zároveň se budu obracet i na odbornou literaturu. Rád bych se také zmínil o některých výrazných osobnostech, které stály za vznikem federace.

Klíčová slova: Austrálie, federalismus, Australské společenství, sjednocení Austrálie, dominium, Britské impérium, parlamentarismus, Westminsterský systém

Abstract

My thesis's topic is the evolution of the idea to create a federated Australia in the second half of the 19th Century. The end date of my thesis is set to 1901, when the Commonwealth of Australia was constituted. I will try to outline the main tendencies of the evolution of the federal idea. How has its form changed? How was the unification of Australia imagined by different parties? I would also like to look into the topic of New Zealand, why its government stood out of the Commonwealth. I will be using official records of the debates of various intercolonial conventions and articles from newspapers, which are digitalized. I will also be working with literature by Australian historians. I would also like to mention some frontline persons, who are responsible for the Commonwealth.

Key Words: Australia, federalism, Commonwealth of Australia, unification of Australia, dominion, British Empire, parliamentary system, Westminster system

Obsah

Úvod.....	7
1 Geneze unifikačních snah.....	10
1.1 Problematika obchodu mezi koloniemi.....	11
1.2 Zrození myšlenky federace	13
1.3 Komise pro obchod a plantáže	14
1.4 Zákon z roku 1850	16
1.5 Generální guvernér.....	18
2 Rok 1853	20
2.1 Nový Jižní Wales a ústava	20
2.2 Kolonie Victoria a ústava.....	22
2.3 Van Diemenova země a Liga proti transportu	23
3 Znovuoživení myšlenky federace.....	28
3.1 Tisk a jeho role.....	28
3.2 Vliv událostí v Pacifiku na australskou federalizaci	30
3.3 Politika „bílé Austrálie“ jako sjednocovací prvek	33
4 Desetiletí konferencí – 90. léta 19. století	37
4.1 Konference v Sydney 1891	39
4.2 Ústavní konference, 1897–1898.....	45
4.3 Referendum 1898, premiéřská konference 1899	49
4.4 Referendum 1899.....	51
4.5 Delegace do Velké Británie a vyhlášení státu.....	52
5 Nový Zéland – solitér v Australasii.....	55
Závěr	59
Seznam použité literatury a pramenů.....	61
Přílohy.....	64
Seznam příloh	64

Úvod

Cílem předkládané práce je prozkoumat vývoj federativní myšlenky v Austrálii. Začínám oddělováním jednotlivých australských kolonií od své mateřské kolonie Nového Jižního Walesu jež poté vede k první otázce v mé práci, tedy k nalezení prvotního impulzu, který zapříčinil pozdější vývoj federativní myšlenky. Pokusím se najít nějakou událost či souhrn několika faktorů, které vytvořily myšlenku možné sjednocené Austrálie. Po nalezení prvotního impulzu budu prozkoumávat další vliv na vývoj samotné federativní myšlenky. Jak působily poměry v samotných koloniích. Jak se kolonie vypořádávaly se ziskem samosprávy a zda měl přetrvávající transport vězňů do Austrálie nějaký dopad na myšlenku federalizace. Zároveň bych chtěl prozkoumat i možný vliv událostí v celé oblasti jižního Pacifiku. Nejen jaký měl dopad kolonialismus jiných evropských velmocí v oblasti jižního Pacifiku. Ale také, jak vývoj v Austrálii ovlivnil vzestup Japonska po reformách Meidži v roce 1868. Dále bych také chtěl nalézt nejvýznamnější osobnosti, které měly největší přínos pro podobu australské federace. Svou práci pak ukončím rokem 1901, kdy je ustaveno Australské společenství a schází se první federální parlament.

Záměrem mé práce je vytvořit ucelený obraz vývoje federativní myšlenky v Austrálii, popsat různé vlivy, jak vnitřní, tak vnější. A poskytnout alespoň přehled nejvýznamnějších osobností, které federativní myšlenku podporovaly a rozšiřovaly. K tomuto tématu mě přivedl můj zájem o dějiny Britského impéria. Zároveň mě velmi přitahují i dějiny Tichomoří a kolonialismu v této oblasti. Přijde mi, že pro pochopení dnešního fungování Austrálie, je potřeba pochopit cestu, jaká vedla ke vzniku federace

Práce je členěna do několika kapitol. V první z nich je zanalyzováno postupné vydělování kolonií z mateřské kolonie Nového Jižního Walesu. Zároveň se v ní zabývám prvním pokusem o sjednocení australských kolonií z impulzu tehdejšího britského ministra války a kolonií hraběte Henryho George Greye, třetího hraběte Greye. Druhou kapitolu věnuji stěžejním 50. letům 19. století. V této době australské kolonie získávaly postupně právo lokální samosprávy a mohly sepsat vlastní ústavy. Zabývám se ústavami a vývojem dvou největších kolonií, Nového Jižního Walesu a Victorie. Součástí této kapitoly je i pasáž věnovaná Lize proti transportu a jejímu boji proti transportu nových vězňů do Austrálie.

Těžiště práce leží ve třetí a čtvrté kapitole. Třetí kapitola je zaměřena na zkoumání znovuoživení zájmu o myšlenku federalizování australského kontinentu. Zároveň v ní věnuji pozornost zvýšené aktivitě australského tisku a jeho roli v šíření federativní myšlenky mezi

obyvatelstvo. Další část třetí kapitoly analyzuje vnější podněty z Pacifiku, přesněji zvýšenou německou a francouzskou aktivitu. V této kapitole také nelze opomenout tzv. politiku bílé Austrálie díky níž australské kolonie omezovaly migraci hlavně Číňanů a Japonců. V předposlední, čtvrté kapitole, se zabývám nejdůležitějším obdobím pro federativní myšlenku, 90. lety 19. století, jenž jsem nazval „desetiletím konferencí“. Během těchto deseti let se uskutečnilo mnoho konferencí delegátů jednotlivých kolonií, na kterých projednali a vytvořili zákon, na jehož základě pak vzniklo Australské společenství.

V páté a poslední kapitole se věnuji samotné problematice Nového Zélandu, který, ač byl účastníkem prvních konferencí v letech 1890 a 1891, nakonec z plánu na připojení k Australskému společenství ustoupil. Tuto kapitolu jsem vložil, abych ukázal, že ne všechny australasijské kolonie se ztotožňovaly s myšlenkou federace. Nový Zéland jsem zvolil kvůli jeho „relativní blízkosti“ k australskému kontinentu. Zároveň byl jednu dobu součástí kolonie Nový Jižní Wales a spadal pod pravomoci guvernéra Nového Jižního Walesu. Na jeho příkladě se také pokusím ukázat, jak rozdílný historický a společenský vývoj těchto dvou oblastí, Nového Zélandu a Austrálie, zapříčinil rozchod s ideou federace a vidinou, že na počátku kolonie stály společně, která rezonovala ještě v 70. letech. Pokusím se nastínit ještě další důvody, které mohly vést k tomu, že si Nový Zéland zvolil v roce 1901 naprosto odlišnou cestu, než australské kolonie.

Velmi stěžejním zdrojem pro mou bakalářskou práci je rozsáhlé dílo doktorů Johna Quicka a Roberta Garrana *The Annotated Constitution of the Australian Commonwealth*. Toto masivní dílo vydané v roce 1901 podává interpretaci australské ústavy, poskytuje vysvětlení jejích jednotlivých částí a možnou interpretaci. Rozboru ústavy předchází historický výklad vývoje federativní myšlenky v Austrálii. Jelikož se oba autoři angažovali ve vytváření federace, měli přístup ke všem potřebným informacím a mohli vytvořit opravdu přínosné dílo. Další důležitou knihou pro mou práci je *The Early Federation Movement of Australia* od C. D. Allina vydaná v roce 1907 v Ontariu. Tato práce se podrobně zabývá vývojem v první polovině 19. století. K tématu australské federace též hojně publikuje Nicholas Aroney. Tento australský právník se zabývá australským federalismem z pohledu různých konceptů, které ovlivnily jeho podobu. Stěžejní knihou bude také práce od Karla R. Crampa vydaná v roce 1913 pod názvem *The State and Federal Constitutions of Australia*. Při vypracovávání své práce se budu obracet k vydaným pramenům k australským dějinám. Tyto prameny jsou zdigitalizované a dostupné na internetových stránkách jak australského parlamentu, tak parlamentů jednotlivých států. Při sepisování kapitoly týkající se konferencí v 90. letech 19. století použiji zdigitalizované zápisy

z těchto konferencí. Budu také čerpat z memorand mezi koloniální kanceláři a jednotlivými koloniálními vládami, jež jsou opět dostupné ve zdigitalizované formě na internetových stránkách státních parlamentů. Zároveň použiji i novinové články z významných deníků vycházejících v koloniích. Doufám, že mi tyto články dodají přehled o věcech, ke kterým se mohli dostat obyčejní lidé a o kterých mohl vědět pouze úzký federální okruh. K tomuto porovnání mi pomůže jak kniha od Johna Quicka, který se sám účastnil federálních zasedání, tak kniha od Alfreda Deakina nazvaná *The Federal Story: The Inner History of the Federal Cause*, která podává zákulisní informace z jednání.

1 Geneze unifikačních snah

Myšlenka na sjednocení Austrálie pod jednu centrální vládu se objevuje až s výrazným zpožděním dané faktem, že na celém kontinentu bylo až do roku 1825 jedno teritorium, kolonie Nový Jižní Wales. Ovšem Nový Jižní Wales svou rozlohou zabíral bezmála dvě třetiny kontinentu.¹ Rozpínal od východního pobřeží po 129. poledník.² Celkový rozsah kolonie Nový Jižní Wales činil přibližně 5 000 000 km².³ Zároveň i autorita guvernéra kolonie zasahovala do Tasmánie a na tzv. přidružené ostrovy Tichého oceánu. I přesto lze nejlépe dějiny Austrálie vystihnout jako dějiny izolace.⁴ Kvůli velkým vzdálenostem, které dělily jednotlivé pobřežní osady, musely dosáhnout jisté soběstačnosti. Z tohoto důvodu se také snažily získat pro sebe samosprávné instituce, nezávislé na „centru“ a guvernérovi sídlícím v Sydney. Tato izolace vedla k vytváření lokálního sentimentu, který měl daleko k pocitu nutnosti vytvářet jakoukoliv unii.⁵ Přesto je celé období od anexe jižního pobřeží Austrálie v roce 1770 britskou korunou, až po vydělování dalších kolonií na území Austrálie, protkáno unifikačními snahami guvernéřů Nového Jižního Walesu, kteří se sami stavěli do role vůdčího představitele kolonií.⁶

Vyčleňování dalších oblastí z velké mateřské kolonie začíná již zmíněným rokem 1825. Tehdy byla vytvořena kolonie Van Diemenova země.⁷ Poté následoval vznik Západní Austrálie v roce 1829, přičemž jako jediná ze všech nevznikla odtržením od Nového Jižního Walesu. Naopak v roce 1836 vzniknuvší kolonie Jižní Austrálie zmenšila rozsah své mateřské kolonie Nového Jižního Walesu. V roce 1841 se odtrhl Nový Zéland jako samostatná kolonie. Victoria se oddělila v roce 1851 a Queensland ji následoval v roce 1859.⁸

S vydělováním dalších oblastí souvisí i snaha o získání vlastní lokální samosprávy, jenž bylo získáváno australskými koloniemi pouze postupně. Zákonodárna rada Nového Jižního Walesu (*Legislative Council of New South Wales*) byla vytvořena roku 1823 a rozšířena v roce 1828, ale lokálně volení zástupci se mohli účastnit až od roku 1842. Vláda odpovědná parlamentu vznikla až v letech 1855–1856. Většina ostatních kolonií si svou samosprávu zajistila ihned po svém odtržení. Victorie, Tasmánie, Jižní Austrálie a Nový Zéland dosáhly

¹ ARONEY, N., *New Zealand, Australasia and Federation*, in: *Cantenbury Law Review*, Vol. 16, Is. 1, 2010, s. 33.

² QUICK, J. – GARRAN, R. R., *Annotated Constitution of the Australian Commonwealth*, London 1901, s. 79.

³ MARTIN, R. M., *Statistics of the Colonies of the British Empire in the West Indies, South America, North America, Asia, Austral-Asia, Africa and Europe*, Londýn 1839, s. 414.

⁴ QUICK – GARRAN, s. 79.

⁵ ALLIN, C. D., *The Early Federation Movement of Australia*, Ontario 1907, s. 40.

⁶ ARONEY, s. 33.

⁷ Na Tasmánii byla tato kolonie přejmenována v roce 1856.

⁸ ARONEY, s. 34.

samosprávnosti mezi lety 1855 až 1857. Queensland ji dosáhl v roce 1859. Zatímco Západní Austrálie zůstala korunní kolonií až do roku 1890.⁹

1.1 Problematika obchodu mezi koloniemi

Vydělování dalších kolonií z jejich původní kolonie s sebou přineslo značné problémy. Jednotlivé kolonie se snažily zajistit si oboustranný volný obchod mezi sebou samými. Většina z těchto pokusů byla ale ukončena nesouhlasícími ministry zahraničí, tím pádem všechny kolonie uvalovaly dovozní cla z důvodu finančního příjmu. S dalším vývojem obchodu v oblasti získávala tato cla také úkol ochrany hospodářství dané kolonie. I přesto přísnou literu zákona, zakazující preferenční cla mezi koloniemi, Van Diemenova země a Nový Jižní Wales toto porušovaly. Ani roky po oddělení Van Diemenovy země od své mateřské kolonie, neuvaloval Nový Jižní Wales cla na dovoz, zatímco na dovoz z ostatních kolonií ano. Cla platila i na import produktů z Velké Británie a okolního světa. Van Diemenova země na druhé straně vložila do svých zákonů o clech výjimku pro zboží přicházející z Nového Jižního Walesu.¹⁰ Výjimka byla dána prostým pocitem sentimentu nad bývalou jednotou těchto dvou kolonií.

Každá z kolonií přirozeně vytvářela cla na ochranu svých vlastních zájmů bez přílišného ohledu na zájmy ostatních. Zároveň rozdíly v ekonomických podmínkách jednotlivých kolonií a různé finanční potřeby dále rozšiřovaly fiskální rozdíly.¹¹ Nelze prohlásit, že by jakákoliv australská kolonie měla jasně definovanou obchodní politiku. Jediným cílem bylo adoptovat nejjednodušší způsob příjmu pro rychlé naplnění státních pokladen, aniž by přihlížely k ekonomickým principům. Obchodní politiku kolonie ve většině případů určovala kancelář guvernéra ve spojení s potřebami rozpočtu. Nevytvářela se jednotná vnitřní cla, ani nebylo přihlíženo ke společným obchodním zájmům australské skupiny kolonií.¹² Viceguvernéra (*Lieutenant Governor*) Van Diemenovy země sira Johna Franklina lze pokládat za první osobu, která upozorňovala na vytvoření a zachování privilegia na svobodu vnitřního obchodu mezi koloniemi. Na zahájení zasedání zákonodárné rady v lednu 1839 upozornil na blízké ekonomické propojení mezi kontinentem a Van Diemenovou zemí. Dá se předpokládat, že se obával vzrůstajícího obchodního protekcionismu.¹³

⁹ ARONEY, s. 34.

¹⁰ QUICK – GARRAN, s. 79.

¹¹ ALLIN, s. 42.

¹² Tamtéž.

¹³ ALLIN, s. 43.

Potřeba dohody týkající se svobodného obchodu mezi koloniemi v Austrálii se projevila jako velmi důležitá při oddělení Nového Zélandu v roce 1841. Roku 1842 představil guvernér Nového Jižního Walesu George Gipps návrh zákona zákonodárné radě Nového Jižního Walesu, který povoloval zboží vyrobené na Novém Zélandu nebo ve Van Diemenově zemi, dovážet do Nového Jižního Walesu bez placení cla. Již zde lze pozorovat první náznaky a snahy o jistý druh opětovného spojení. Výjimka v tomto zákoně se ovšem netýkala zahraničního zboží dováženého do jedné ze zmíněných kolonií. Svoboda obchodu mezi koloniemi platila pouze na domácí produkty. Zmíněný zákon je ovšem zajímavý tím, jakou vzbudil diskuzi. Byl totiž proveden první pokus o rozšíření pravomocí tohoto zákona na všechny kolonie na australském kontinentu. Obchodníci přednesli tento návrh radě, ale guvernér Gipps ho zamítl. Exkluzivní preference pro Nový Zéland a Van Diemenovu zemi určovala blízkost těchto dvou kolonií k jejich mateřské kolonii. Díky jejich původnímu spojení s Novým Jižním Walesem mezi nimi panovaly výrazně přátelské vztahy. Guvernér oponoval tím, že pakliže by byl zákon rozšířen na zbytek kolonií v Austrálii, mohl by zaujímat mnohem vzdálenější závislá korunní území.¹⁴ Guvernérovi a radě oponoval výběrčí cel (*Collector of Customs*) J. Gibbes. Chtěl pěstovat bližší ekonomické vztahy s Jižní Austrálií. Tímto chtěl zabránit vzniku závisti od jejich „sesterské kolonie“.¹⁵ On sám ale na radu guvernéra žádným způsobem netlačil. Zákon byl nakonec limitován, dle původního plánu, na dvě ostrovní kolonie.

Je zajímavé podívat se na pohled oponentů navrhovaného zákona. V intencích odpůrců guvernérova návrhu bylo vytvořit pravý systém preferenčního obchodu založeného na politice svobodného obchodu mezi australskými koloniemi. Navrhovaná politika předpokládala volný obchod mezi koloniemi a cla namířená vůči vnějšímu světu. Návrh v sobě ale nepředkládal žádnou formu celní unie.¹⁶

Celý tento plán však nakonec selhal. Byl v rozporu s rozhodnutím lorda Edwarda Smith–Stanleyho, 14. hraběte z Derby, ministra války a kolonií Velké Británie. Guvernérům australských kolonií poslal v roce 1843 oběžník, datovaný k 28. červnu 1843, který se věnoval clům. V něm uváděl, že samostatné rozhodování o cle by obsahovalo uzavírání obchodních dohod a zasahování kolonií do zahraniční politiky Velké Británie, čehož nelze dosáhnout uspokojujícím způsobem, jakým to dokáže pouze domácí vláda na Ostrovech. Lord Stanley ve svém oběžníku napsal: „*Vláda Jejího Veličenstva je rozhodně proti tomu, aby koloniální*

¹⁴ ALLIN, s. 44.

¹⁵ Tamtéž, s. 45.

¹⁶ Tamtéž.

legislativa uvalovala diferenční cla na zboží dovážené do příslušných kolonií“.¹⁷ V následné depeši oznámil guvernérovi Nového Jižního Walesu zamítnutí výše zmíněného zákona. Lord Stanley dále odmítal princip preferenčních cel kvůli strachu z možné odvety a vzniku systému protekce a preferencí. Po zrušení tohoto zákona nestálo nic v cestě vznikání dalších bariér, které bránily obchodu mezi koloniemi. Zároveň s tímto se fiskální politiky jednotlivých kolonií od sebe stále více vzdalovaly. Již v roce 1843 zavádí Van Diemenova země clo na tabák a uhlí dovážené z Nového Jižního Walesu. V roce 1846 uvádí Van Diemenova země do funkčnosti zákon, který ruší výjimečnost zboží z Nového Jižního Walesu a uvaluje na něj clo ve výši 15 % hodnoty zboží.¹⁸

1.2 Zrození myšlenky federace

Celní válka mezi koloniemi v Austrálii byla díky neschválenému zákonu z roku 1842 na spadnutí. Již zavedená cla měla tendenci se zvyšovat a hrozilo uchýlování k protekcionismu.¹⁹ Strach z tohoto vývoje vedl k výstupu muže, který je po právu nazýván „Otcem Australské federace“.²⁰ Sir Edward Deas Thompson, hlavní tajemník kolonie Nový Jižní Wales (*Colonial Secretary of New South Wales*, někdy též *Chief Secretary of New South Wales*), v roce 1846 navrhl jako první federativní spojení australských kolonií, jenž přednesl před guvernéra Nového Jižního Walesu sira Charlese Fitzroye.²¹ Navrhoval jmenování vyššího funkcionáře a všechna opatření vytvořená koloniálními legislativami týkajícími se a ovlivňujícími vnitřní obchod mezi australskými koloniemi měla směřovat do jeho kanceláře. Zároveň by řešil i opatření, jež nějakým způsobem zasahovala do obecných zájmů jak Velké Británie, tak Austrálie. Deas Thompson tento návrh obhajoval tím, že vláda doma je příliš vzdálená od australských záležitostí a čas potřebný k tomu, aby vláda Jejích Veličenstev učinila rozhodnutí a doručila ho do Austrálie, je příliš dlouhý. Proto by dle něj bylo výhodnější jmenovat výše zmíněného prostředníka, který by vyvažoval zájmy mateřské země, australských kolonií a jejich vzájemného vnitřního obchodu na kontinentě.²²

¹⁷ QUICK – GARRAN, s. 80.

¹⁸ Tamtéž, s. 80.

¹⁹ CRAMP, K. R., *The State and Federal Constitutions of Australia*, Sydney 1913, s. 122.

²⁰ Tamtéž, s. 123.

²¹ Pohledy na to, kdo přišel s touto myšlenkou jako první, se různí. J. Quick a R. R. Garrana ve své knize *Annotated Constitution*... píší, že s myšlenkou přišel sám Fitzroy. Deas Thompsonem měl být Fitzroy pouze inspirován, a to autoři pouze předkládají jako předpoklad. Na druhé straně Karl. R. Cramp ve své knize *State and Federal Constitutions*... vyslovuje, že otcem myšlenky je opravdu Deas Thompson a Fitzroy ji pouze přednesl.

²² QUICK – GARRAN, s. 80.

Do celé záležitosti zároveň vstupuje nový ministr války a kolonií hrabě Henry George Grey, třetí hrabě Grey, který byl součástí vlády vytvořené lordem Johnem Russellem. V této chvíli probíhala agitace a jednání o oddělení distriktu Port Phillip od Nového Jižního Walesu a vytvoření nové jižní samostatné kolonie s názvem Victoria, vyčleněné z jižních oblastí Nového Jižního Walesu. Ve svém slavném oběžníku datovanému k 31. červenci 1847 oznámil tento svůj záměr, čímž předznamenal budoucí změny v ústavě Nového Jižního Walesu. Navrhoval zřídit dvoukomorový parlament s nepřímo volenou dolní komorou.²³ Nedůležitější na tomto návrhu je ale jeho další část, v níž hrabě Grey navrhuje vytvoření Generálního shromáždění (*General Assembly*). Generální shromáždění by se zabývalo společnými zájmy celé Austrálie, mezi něž patřilo například budování silnic a železnic, jednotná vnitřní komunikace.

S přihlédnutím k minulosti tohoto návrhu, jenž byl již jednou předestřen, by se mohlo zdát, že bude přijat s nadšením. Bylo tomu právě naopak. V Novém Jižním Walesu reagovali na tento návrh s bouřlivým rozhořčením, protože jim přišla myšlenka konstitučních změn, které s nimi nebyly dříve konzultovány, zcela nepřijatelná. Nejvíce je děsila představa nepřímé volby. V květnu 1848 byly zákonodárné radě Nového Jižního Walesu předloženy rezoluce, že oddělení Portu Phillip může být provedeno beze změn v ústavě Nového Jižního Walesu. Jedna z rezolucí uváděla jako jediné vhodné doplnění ústavy návrh na vytvoření Generálního shromáždění z různých koloniálních legislativ australských kolonií, které by poté rozhodovalo v celokontinentálních otázkách. Někteří členové zákonodárné rady se ovšem postavili i na stranu vytvoření dvoukomorového parlamentu v podobě navrhované hrabětem Greyem. Mezi těmito podporovateli byl i Edward Deas Thompson. I přesto dosáhl odpor takového rozsahu, že hrabě Grey v oběžníku z 31. července 1848 dementoval jakékoliv přání zavádět nevíтанé ústavní změny v koloniích.²⁴ Z vytvoření volebních obvodů sešlo a přechod na dvoukomorový parlament zůstal na uvážení každé jedné kolonie.

1.3 Komise pro obchod a plantáže

Myšlenka na vytvoření celoaustralského vládního tělesa se nadále šířila. Seriózní pozornost jí začala věnovat Komise pro obchod a plantáže při Tajné radě Jejícího Veličenstva (*Committee of the Privy Council for Trade and Plantations*).²⁵ V roce 1849 dostala za úkol získat vhled do možných konstitučních změn, které by bylo možné provést v různých vládách australských

²³ QUICK – GARRAN, s. 81.

²⁴ Tamtéž, s. 83.

²⁵ Tamtéž.

kolonií. Komise přišla se dvěma návrhy, jednak vytvoření nové kolonie nesoucí název Victoria z jižních oblastí Nového Jižního Walesu. Jednak aby každá z kolonií, tedy Nový Jižní Wales, Victoria, Jižní Austrálie a Van Diemenova země, měly pouze jednokomorový parlament. Tento parlament se z jedné třetiny skládal z poslanců jmenovaných korunou, ze dvou třetin z poslanců volených. Každá kolonie by mohla ve svém parlamentu odsouhlasit změnu své vlastní ústavy.²⁶ Ohledně obchodu a cla byla tato komise opatrná. Uvědomovali si, jaké problémy oddělení Victorie může způsobit. Upozorňovali, že pakliže ponechají volnost koloniím v úpravě jejich celního sazebníku, může docházet ke značným rozdílům mezi jednotlivými oblastmi. Ve zprávě se objevuje poznámka, jaké jsou již nyní rozdíly mezi celními sazbami v Novém Jižním Walesu a Jižní Austrálii. Do této doby to dle nich nebylo natolik výrazné, ale s růstem počtu kolonistů na jedné nebo druhé straně imaginární linie oddělující tyto oblasti, mohla situace získat na naléhavosti.²⁷ Dle komise rozdělením Nového Jižního Walesu na dvě kolonie²⁸ obchodní válka by se stala vážnou hrozbou. Proto vidí nejlepší řešení ve vytvoření jednotného celního sazebníku pro obě oblasti umožňující přesun zboží z jedné kolonie do druhé stejně volně, jako „mezi dvěma hrabstvími v Anglii“.²⁹ Stejný postup navrhovala komise i pro Van Diemenovu zemi, protože styk mezi touto ostrovní kolonií a sousedními koloniemi na kontinentu nabyl velkého významu a neustále rostl. Komise doporučovala vytvořit jednotný celní sazebník z pravomoci parlamentu Spojeného království s tím, že by vešel v platnost po dvanácti měsících od vyhlášení v koloniích. Tento interval měl poskytnout dostatek času na provedení potřebných opatření po uvedení nového celního sazebníku v platnost.

Další doporučení, které komise ve své zprávě podávala, bylo vytvoření pozice generálního guvernéra Austrálie (*Governor-General of Australia*). Tento úřad měl vykonávat vždy jeden z koloniálních guvernéřů v Austrálii. Generální guvernéř měl mít pravomoc svolat politický orgán, jenž nesl název Generální shromáždění Austrálie (*General Assembly of Australia*). Generální shromáždění tvořil generální guvernéř a jedna komora, Sněmovna delegátů (*House of Delegates*). Ve Sněmovně delegátů zasedalo minimálně 20, maximálně však 30 členů. Delegáty směly navolit vlády jednotlivých kolonií, přičemž každou kolonii zastupovali dva delegáti. Za každých 15 000 obyvatel získala kolonie jednoho delegáta navíc. Toto opatření bylo navrženo z důvodu Nového Jižního Walesu, který byl schopen vyslat 12 delegátů. Victoria, Jižní Austrálie a Van Diemenova země mohly dohromady shromáždit 13

²⁶ QUICK – GARRAN, s. 83.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Nový Jižní Wales a Victoria.

²⁹ QUICK – GARRAN, s. 84.

delegátů. Kdyby byla navržena striktně poměrná reprezentace, Nový Jižní Wales by velmi snadno přehlasoval zkombinované síly ostatních kolonií.³⁰ Dle komise mělo Generální shromáždění dostat i pravomoc vytvářet zákony, které měnily počet delegátů či jiným způsobem vylepšovaly jeho fungování. Ale podle názoru komise neměl vejít v platnost bez patřičného potvrzení Jejího Veličenstva.

Komise ve svém návrhu na vytvoření Generálního shromáždění shrnula jeho pravomoci do deseti bodů. Generální shromáždění mělo právo zavádět clo na dovoz a vývoz. Dále zajišťovat dodávání dopisů, budování silnic, kanálů či železnic procházejících dvěma a více koloniemi. Stavbu a údržbu majáků. Ukládání poplatků v každém přístavu. Důležitým úkolem bylo založení Nejvyššího soudu, rozhodnout o rozsahu jeho pravomocí a způsobu jednání. Tento soud měl moc vyslyšet apelace provinčních soudů. Regulaci jednotek váhy a míry. Ustanovovat zákony, které ovlivňovaly všechny kolonie zastoupené v Generálním shromáždění. Posledním bodem byl zisk financí za pomoci odebírání procent z příjmů kolonií. Armáda a námořní obrana v pravomocích Generálního shromáždění není uvedena.³¹

1.4 Zákon z roku 1850

Zpráva vytvořená komisí byla prostřednictvím hraběte Greye přeposlána guvernéřům tří kolonií na australském kontinentu. Oběžník datovaný k 24. květnu 1849 oznamoval, že návrh zákona vytvořený ve shodě s doporučeními komise, bude předložen okamžitě britskému parlamentu.³² Jednalo se o *The Australian Colonies Government Bill*. Návrh zákona obsahoval nejen přípravu na oddělení kolonie Victoria, ale též na založení Generálního shromáždění a představil rozpis jednotného celního sazebníku pro všechny čtyři kolonie (Nový Jižní Wales, Van Diemenova země, Victoria a Jižní Austrálie).

Návrh se ovšem setkal s velkým odporem v koloniích. Opozice prohlašovala, že „*uspokojivý plán Australské unie musí být vypracován v Austrálii, nikoliv v Anglii*“.³³ Koloniím se nelíbilo Greyovo ústavní schéma. Zákonomádná rada Jižní Austrálie oponovala proti vzniku Generálního shromáždění argumentem, že se v Austrálii nachází značné rozdíly v zájmech a cílech jednotlivých kolonií. Dále se jim nelíbilo přílišné zastoupení větších kolonií v Generálním shromáždění, což by poškozovalo zájmy menších. Tento názor schválilo i veřejné

³⁰ CRAMP, s. 125.

³¹ Tamtéž.

³² QUICK – GARRAN, s. 86.

³³ CRAMP, s. 126.

setkání v Adelaide 21. prosince 1849, které zde protestovalo proti navrhovaným konstitučním změnám. Guvernér Van Diemenovy země souhlasil s tím, že navrhovaná svoboda styku mezi koloniemi by byla velmi výhodná. Ale obával se, že jednotný tarif mohl poškodit příjmy jeho kolonie.³⁴

Návrh s nadšením nepřijala ani samotná Velká Británie. V následném zasedání parlamentu o tomto návrhu nebylo hlasováno. Hrabě Grey napsal, že návrh bude představen na dalším zasedání v upravené podobě. Jednotný tarif, který mohl být změněn pouze zasedáním Generálního shromáždění, ze zákona vyňal. Místo toho, když byl v roce 1850 zákon znovu představen, získalo Generální shromáždění pravomoc jednotné clo vytvořit. Další modifikací zákona bylo zmocnění Generálního shromáždění k vytváření zákonů o prodeji, udělování licencí pro výkon zaměstnání.³⁵

Návrh zákona spustil zajímavou debatu v britském parlamentu. Jak Dolní sněmovna, tak Sněmovna lordů federalizační odstavce kriticky diskutovaly. Obě argumentační strany měly v této diskuzi zastoupení. Na jedné straně byly vyzdvihovány výhody jednotné legislativy, na straně druhé byl rozsah zmíněných pravomocí kritizován jako republikánský.³⁶ Zároveň se v britském parlamentu obávali scénáře, kdy takto sjednocené kolonie mohly vyhlásit samostatnost. Další námitkou byla zmíněná nevyrovnanost hlasů, větší kolonie měly snazší možnost přehlasovat kolonie menší. Tuto situaci řešil výše zmíněný návrh komise, dle kterého za každých 15 000 obyvatel dostala kolonie jeden hlas navíc. Nejsilnějším argumentem se ovšem ukázal být fakt, že o tento zákon neměl nikdo zájem. Zástupci kolonií proti tomuto zákonu protestovali a prohlašovali, že nabídnuté schéma je předčasné.³⁷ O návrhu zákona se hlasovalo v obou sněmovnách parlamentu, ale opozice byla natolik silná, že návrh neprošel hlasováním a nikdy se nestal opravdovým zákonem.³⁸

Z důvodů všech těchto opozicí proti navrhovanému zákonu byly veškeré federativní části, jež se v textu objevovaly, vyňaty.³⁹ Zákon byl po těchto úpravách přijat. Znamenal velký posun v dějinách Austrálie. Uděloval totiž rozsáhlé pravomoci jednotlivým koloniím na kontinentě. Na základě tohoto zákona sice kolonie nezískaly ještě touženou zodpovědnou vládu

³⁴ QUICK – GARRAN, s. 86.

³⁵ Tamtéž, s. 87.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ QUICK – GARRAN, s. 87.

³⁹ CRAMP, s. 125.

(*responsible government*), ale i tak získaly rozsáhlé pravomoci v oblasti legislativy. Mimo jiné si kolonie mohly samy vytvářet a upravovat své ústavy.⁴⁰

1.5 Generální guvernér

Hrabě Grey se ale své federalizační idey odmítal vzdát. Ač bylo založení federální vlády nevyhnutelně oddáleno, pozice ve stylu federální úředníka se zákonnými pravomocemi mohla být vytvořena. Proto poslal hrabě Grey guvernérovi Nového Jižního Walesu Charlesi Fitzroyovi 4 samostatné pověřovací listiny. Ty ho pověřovaly guvernérem Nového Jižního Walesu, Van Diemenovi země, Jižní Austrálie a Victorie. Zároveň Fitzroye jmenoval „generálním guvernérem všech australských držav Jejicho Veličenstva, včetně kolonie Západní Austrálie“.⁴¹ Bývalí guvernéři a královnini reprezentanti v koloniích získali titul viceguvernéra. V oběžníku datovaném k 3. lednu 1851 byla vysvětlena pozice generálního guvernéra jako osoby, která měla dozorovat nad iniciací a dokončením zásahů potřebných k povzbuzení společného blahobytu.⁴² Guvernér Nového Jižního Walesu byl povýšen do pozice suverénního poradce celé Austrálie. Byl také zplnomocněn vykonávat funkci guvernéra jakékoliv kolonie v případě krizové situace. Ač byl tedy finálně úřad generálního guvernéra zřízen, jednalo se ve své podstatě o prázdný titul. Neměl za sebou podporu žádné federální vlády. Tento systém vydržel pouze do roku 1856, kdy ostatní reprezentanti Jejicho Veličenstva v koloniích dostali plné guvernérské pravomoci. Samotný titul generálního guvernéra byl udržován až do roku 1861.⁴³

Tímto skončil i poslední pokus hraběte Greye na první federalizaci Austrálie. Hlavním důvodem, proč tento plán zřejmě zklamal, je původ samotné myšlenky. Ta totiž nepocházela od samotných kolonistů, ale od státního zaměstnance. Neuskutečnitelnost této idey ležela v jejím autorovi. Kolonisté, kteří se snažili získat vlastní samosprávné instituce, měli mnoho stížností proti koloniální administrativě. Hrabě Grey ze sebe udělal nepopulární postavu i díky svým, ač dobře myšleným, tak neuváženým pokusům přetvořit zavedené koloniální instituce. Je ale možné, že by se kolonisté vzbouřili proti jakékoliv myšlence sjednocení. Ač si uvědomovali potřebu a výhody jednoty, měli v této době naprosto jiné zájmy. Každá kolonie se otáčela dovnitř, ve snaze vyřešit své vlastní záležitosti. Důležitost unie byla tedy spíše otázkou budoucnosti než přítomnosti. Ukázala se ale velmi důležitá skutečnost, se kterou se

⁴⁰ ALLIN, s. 254.

⁴¹ CRAMP, s. 126.

⁴² QUCIK – GARRAN, s. 89.

⁴³ CRAMP, s. 126.

muselo počítat do budoucna. Totiž že schéma efektivní australské unie musí být vytvořeno v Austrálii samotné, nikoliv ve vzdálené Velké Británii.

2 Rok 1853

Australské kolonie získaly po odsouhlasení *Australian Colonies Government Bill* z roku 1850 rozsáhlé pravomoci v oblasti lokální správy. Na základě tohoto zákona jim byla ponechána v podstatě kompletní svoboda ve sledování vlastních zájmů v záležitostech týkajících se více kolonií.⁴⁴ Avšak i nadále pokračovaly ve svých snahách o udělení zodpovědné vlády v podobě, v jaké byla zavedena v Kanadě mezi lety 1841 až 1848.⁴⁵ Důsledkem zisku lokální autonomie bylo ale snížení jakéhokoliv zájmu o vytváření projektu federální unie na kontinentu. Představitelé jednotlivých koloniálních vlád se nechtěli vzdát pravomocí, které nedávno získali, aby následně část z nich odevzdali prozatím neurčitému generálnímu shromáždění, což pro tuto chvíli znamenalo naprostý opak k jejich čerstvě nabyté samosprávě. zdálo jako věc, která byla v naprostém opaku s jejich čerstvě nabytou samosprávou.⁴⁶ Zájem o federalizaci také upadl díky politickému vyčerpání lidí a legislativy během voleb a vytváření nových provinčních vlád.⁴⁷

2.1 Nový Jižní Wales a ústava

První, kdo si vytvořil svou novou ústavu, byl Nový Jižní Wales. V čele této aktivity stál William Wentworth, který se snažil vytvořit liberální konstituci pro kolonii. Na jeho podnět byla v roce 1853 ustanovena Vybraná komise Zákonodárné rady (*Select Committee of the Legislative Council*), která měla připravit návrh nové ústavy.⁴⁸ Do této komise se dostal jednak Wentworth sám, který byl doplněn tajemníkem sirem Edwardem Deasem Thompsonem. Jednalo se o dvě nejvlivnější osobnosti, které se v této době mohly do takovéto komise dostat.⁴⁹ 28. července vydala komise svou zprávu, ke které byl připojen návrh nové ústavy.⁵⁰ Návrh sám neobsahoval žádnou zmínku o možném federativním uspořádání kolonií.⁵¹ A přesto se ve zprávě vydané touto komisí objevuje návrh k vytvoření jistého generálního shromáždění, které by mělo spravovat záležitosti dotýkající se všech kolonií v Austrálii.⁵² „Jedním z hlavních legislativních

⁴⁴ ALLIN, s. 254.

⁴⁵ QUICK – GARRAN, s. 90. Jednalo se o oblasti Sjedená kanadská provincie (*Province of Canada*), Nové Skotsko (*Nova Scotia*), Nový Brunšvik (*New Brunswick*) a Ostrov prince Edwarda (*Prince Edward Island*).

⁴⁶ ARONEY, N., *Imagining a Federal Commonwealth: Australian Conceptions of Federalism, 1890–1901*, in: *Federal Law Review*, Vol. 30, Is. 2, 2002, s. 267.

⁴⁷ ALLIN, s. 254.

⁴⁸ QUICK – GARRAN, s. 90.

⁴⁹ ALLIN, s. 259.

⁵⁰ Tamtéž, s. 260.

⁵¹ QUICK – GARRAN, s. 90.

⁵² ALLIN, s. 260.

opatření vyžadovaných touto kolonií a koloniemi australské skupiny obecně, je okamžité vytvoření generálního shromáždění, které by vytvářelo zákony v souvislosti s vyvstávajícími mezikoloniálními⁵³ otázkami, nebo které by později vyvstat mohly.“⁵⁴ Komise ve své zprávě následně vyčítá, které záležitosti měly pod správu tohoto shromáždění náležet. Spadaly tam: cla na obchod mezi koloniemi; železniční spojení, silnice a kanály, které by procházely dvěma nebo více koloniemi; majáky na pobřeží; trestanecké osady dvou a více kolonií; společné koloniální regulace na zlato; stanovení poštovního; odvolací soud (*general court of appeal*) jako odvolací instance pro všechny soudy v koloniích; moc legislativně zasahovat do všech subjektů, které budou tomuto shromáždění podány od zákonodárných rad a shromáždění ostatních kolonií.⁵⁵

Komise ve své zprávě tedy zmiňuje vytvoření nějakého všeobjímajícího tělesa, které by spravovalo australské záležitosti jednotně. Ale W. Wentworth nedošel ve svých návrzích tak daleko, jako další významná osobnost tohoto období. Reverend John Dunmore Lang, hlava presbyteriánské koleje v Sydney a člen parlamentu Nového Jižního Walesu, se ve svých návrzích velmi inspiroval v americkém příkladu.⁵⁶ Viděl totiž v americkém federálním systému velkou samostatnost pro jednotlivé státy, které si své vnitřní záležitosti řídily samy. Lang chtěl sjednotit australské kolonie v podobném stylu.⁵⁷ Americký federální systém byl však odsuzován nejen Wentworthem, ale celým zákonodárným sborem.⁵⁸ Langova idea získala cejch podezření, kdy její přijetí mohlo vést k případné touze odtrhnout se od Velké Británie. S tím Wentworth nemohl souhlasit, neboť, jak uvádí Karl R. Cramp, Wentworth byl „*imperialista a aby se oddělil od Langova schématu, obhajoval raději systém volné konfederace, nežli absolutní federaci*“.⁵⁹

Ve zprávě, kterou komise vydala, byla definice generálního shromáždění v podstatě vágní. Nebyl navržen žádný způsob, jak mělo být toto shromáždění uspořádáno. John Quick a Robert Garran ve své *Annotated Constitution of the Australian Commonwealth* píší, že

⁵³ Z anglického *intercolonial*, záležitost týkající se dvou a více kolonií.

⁵⁴ *Federation of the Australian Colonies. Copy despatch from the Secretary of State enclosing correspondence on the establishment of institutions of a federal character*, s. 2. [cit. 2019-03-14]. Dostupné online: <https://www.parliament.vic.gov.au/papers/govpub/VPARL1856-57No80.pdf>.

⁵⁵ *Federation of the Australian Colonies. Copy despatch from the Secretary of State enclosing correspondence on the establishment of institutions of a federal character*, s. 3.

⁵⁶ ARONEY, N., *Una società di società: Why Australia is a Federation*, in: *Giornale di Storia costituzionale*, Vol. 24, Is. 2, 2012, s. 25.

⁵⁷ Tamtéž, s. 25.

⁵⁸ CRAMP, s. 127.

⁵⁹ Tamtéž, „[...] was an Imperialist, and in order to dissociate himself from Lang's scheme, advocated a loose confederate system rather than a thorough federation.“

*„...musíme předpokládat, že buďto komise tuto záležitost nezvažovala, anebo že byli spokojeni s návrhem, který již předložila domácí vláda“.*⁶⁰

Lze tedy vyvodit, že myšlenka na případné budoucí sjednocení australských kolonií pod určitou formu centrální vlády stále přetrvávala. Zůstávala však tak marginální, že nebyla zvažována příliš důsledně a důkladně. Zároveň je názorně vidět nejednotnost v jednotlivých představách o možném sjednocení kolonií. Lze říci, že na jedné straně stáli lidé typu Wentwortha, kterých byla zřejmě většina, kteří si pohrávali s myšlenkou vytvoření jistého orgánu typu generálního shromáždění všech kolonií, který by spravoval a vyřizoval záležitosti, jež se dotýkaly celé Austrálie. Proti nim stáli lidé typu reverenda Langa, kteří zůstávali prozatím v menšině a navrhovali vytvoření opravdové federace, kde jednotlivé státy měly jisté samosprávné pravomoci, ale nadále podléhaly jednotné centrální vládě. Inspirací pro ně, lze použít termínu „centralisty“, byly hlavně Spojené státy americké. Tento inspirační zdroj však zůstal velmi nebezpečný. Propagátoři takového centralismu mohli být snadno nařčeni z přání opustit impérium a kompletně se osamostatnit.

2.2 Kolonie Victoria a ústava

Ve stejné době, jako se vytváří ústava v Novém Jižním Walesu, schází se konstituční komise i v kolonii Victoria. Victorijská komise, ustanovená v září 1853, vydala svou zprávu v prosinci 1853, kde se, snad ještě vágněji než komise v Novém Jižním Walesu, věnuje tématu vytvoření jisté formy generálního shromáždění.⁶¹ Ve zprávě stojí, že „...v mezikoloniálních zájmech existují otázky, které vyžadují občasné svolání generálního shromáždění pro zasedání nad těmito otázkami, které budou předloženy kteroukoliv legislativou australských kolonií.“⁶²

Návrh, nacházející se ve zprávě konstituční komise Nového Jižního Walesu podaný W. Wentworthem, zapůsobil zřejmě velmi málo na komisi kolonie Victoria.⁶³ Ačkoliv se idea zřízení všeobíhajícího shromáždění objevuje, je definován více neurčitěji než ve zprávě komise Nového Jižního Walesu. Nachází se tam pouhé vyjádření názoru, že opravdu existují

⁶⁰ QUICK – GARRAN, s. 91.

⁶¹ ALLIN, s. 270.

⁶² *Report From the Select Committee of the Legislative Council on a New Constitution for the Colony*, 9. prosince 1853, s. 5. [cit. 2019-02-28]. Dostupné online: <https://www.parliament.vic.gov.au/vufind/Record/71927>. „But they do feel most strongly that there are questions of such vital intercolonial interest that provision should be made for occasionally convoking a General Assembly for legislating on such questions as may be submitted to it by the Act of any Legislature of one of the Australian Colonies.“

⁶³ ALLIN, s. 270.

záležitosti, které vyžadují řešení na půdě celoaustralského shromáždění. Neobjevuje se však ani zmínka o vytvoření trvalého orgánu federálního charakteru.⁶⁴ Je znatelné, že komise kolonie Victoria očekávala vytvoření takovéto instituce spíše od britského parlamentu.⁶⁵

Na této vágnosti vyjádření komise kolonie Victoria je možné pozorovat již zmíněnou nechuť kolonií vzdát se čerstvě nabyté možnosti samosprávy. V obou případech, jak v Novém Jižním Walesu, tak v kolonii Victoria, se návrh na vytvoření sjednocovacího orgánu objevuje. Komise obou kolonií si uvědomovaly, že existuje potřeba určité instituce vyřizující záležitosti dotýkající se všech kolonií na kontinentě. Přesto byla v obou případech věnována velmi malá pozornost případné podobě a fungování takového celoaustralského generálního shromáždění. Ač se ve zprávě konstituční komise Nového Jižního Walesu objevují jisté obrysy toho, co mělo spadat do kompetencí tohoto shromáždění, není přesně definováno jeho legislativní zakotvení. Neurčitost panovala také v trvání tohoto shromáždění, zda mělo být konstituováno jakožto trvalé shromáždění, nebo svoláváno pouze na popud jednotlivých koloniálních vlád při vyvstání otázky celokontinentální důležitosti.

2.3 Van Diemenova země a Liga proti transportu

Ve výše zmíněných zprávách dvou ústavodárných komisí jsou dohledatelné zmínky a návrhy na případné vytvoření jisté formy všeobjímajícího generálního shromáždění, které mělo řešit záležitosti výrazně se dotýkající více kolonií na australském kontinentu. Zmínky nejsou, dle mého názoru, náhodné a mají souvislost s existencí tzv. Ligy proti transportaci vězňů (*Anti-Transportation League*). Aktivita Ligy proti transportu se zaměřovala na důležitou sociální otázku, jež trápila většinu tehdejšího obyvatelstva Van Diemenovy země. Jednalo se o problematiku nadále trvajících transportu vězňů do výše zmíněné kolonie.⁶⁶ Transport vězňů do kolonie probíhal z nařízení ministerstva pro kolonie (*Colonial Office*).⁶⁷ Díky tomuto vnucenému dovážení „nechtěných“ obyvatel, dosáhla britská vláda nebývalého sjednocení australských kolonií do opozice. Jednotlivé koloniální vlády si uvědomovaly, že jedna kolonie nezmůže proti centrální vládě v Londýně nic, což vedlo k postupnému připojování se k nově

⁶⁴ ALLIN, s. 270.

⁶⁵ Tamtéž, s. 271.

⁶⁶ Tamtéž, s. 255.

⁶⁷ Tamtéž.

vzniklé organizaci nesoucí název Liga proti transportu.⁶⁸ Liga pak v centralizované podobě fungovala mezi lety 1851 až 1854 pod názvem Australasijská liga (*Australasian League*).

Problematika transportu vězňů do Austrálie se projevila již ve 20. letech, kdy zde žili vedle sebe jak svobodní kolonisté, tak dovážení vězni, v kolonii používání jako levná pracovní síla. Charles Stuart Blackton tuto realitu nazývá dokonce jako jistou „variantu otrokářské ekonomiky“.⁶⁹ S růstem populace ale tato metoda ztrácela na užitečnosti. Dostupnost těchto vězňů prudce snižovala výši platů, což stěžovalo život svobodným pracovníkům.⁷⁰ Už v roce 1844 začínají protesty kolonistů proti dovozu vězňů, díky čemuž se do Van Diemenovy země dostává více lidí, než je samotná nabídka práce.⁷¹

Rok 1849 lze označit za významný mezník pro proti-transportní hnutí v Austrálii. V lednu roku 1849 se v Launcestonu na severu ostrova Tasmánie sešly asi tři stovky lidí, aby zformovaly Ligu proti transportu.⁷² Jedinou podmínkou pro členství bylo podepsání prohlášení, že nezaměstnají žádného mužského vězně, který byl do Van Diemenovy země dovezen po 1. lednu 1849.⁷³ Nejhlasitějším představitelem opozice ve Van Diemenově zemi byl reverend John West, který stojí za rozhodnutím spojit všechny protestující proti transportům vězňů do jednoho hnutí.⁷⁴ Působil také jako první propagátor australské národnosti.⁷⁵

Proti-transportní hnutí brzy našlo odezvu i v ostatních koloniích. Opozice se rozšířila i do Nového Jižního Walesu, který v celé této záležitosti představoval vlastní problém. Již zmíněný William Charles Wentworth byl zastáncem nadále trvajících přesunu trestanců. Díky němu prošel zákon, jenž obnovoval dovoz vězňů do Nového Jižního Walesu.⁷⁶ Vyhlášení tohoto zákona mělo velmi negativní ohlas od kolonistů, jejichž odpor se projevil již v červnu 1849. Vězeňská loď se pokusila přistát v přístavu v Sydney. Kolonisté sepsali petici a pod vedením Roberta Lowe a ji předložili guvernérovi Fitzroyovi, který o této záležitosti ale odmítal jednat s kolonisty.⁷⁷ Spor byl nakonec vyřešen kompromisem, který lze označit za vítězství

⁶⁸ ALLIN, s. 255.

⁶⁹ BLACKTON, C. S., *The Australasian League, 1851–1854*, in: *Pacific Historical Review*, Vol. 8, No. 4, 1939, s. 385.

⁷⁰ Tamtéž, s. 386.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž s. 387.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž, s. 388.

⁷⁵ *Australian Dictionary of Biography*. [cit. 2019-03-14]. Dostupné online: <http://adb.anu.edu.au/>.

⁷⁶ BLACKTON, C. S., *The Australasian League, 1851–1854*, s. 387.

⁷⁷ BLACKTON, C. S., *Earl Grey and Australia's First National Movement, 1846–1852*, in: *Pacific Historical Review*, Vol. 10, No. 3, 1941, s. 303.

kolonistů/demonstrantů.⁷⁸ Zákonomádná rada Nového Jižního Walesu byla ale postupem času více a více nepřátelsky naladěna proti transportu vězňů do Austrálie. V říjnu 1850 schválila rada odvolání zákona z roku 1848.⁷⁹

Aktivity a zúčastněnost jednotlivých kolonií v Austrálii byla různá. Kolonie na východním pobřeží – Nový Jižní Wales, Victoria a Van Diemenova země – spolupracovaly, i díky své relativní blízkosti, velice intenzivně. Ke konci roku 1850 se jejich tlak na zrušení přísunu trestanců nadále zvyšoval. Ostatní kolonie ale takto aktivní nebyly. Jižní Austrálie sice transport vězňů také odsuzovala, ale zůstávala nadále v ústraní.⁸⁰ Naopak v Západní Austrálii měli jiné problémy, kde se od svého založení v roce 1828 potýkali s nedostatkem pracovní síly.⁸¹ Místní kolonisté dokonce předložili petici, ve které žádali zahájení dovozu vězňů do své kolonie, jelikož v něm viděli prospekt přísunu levné pracovní síly.⁸² V květnu 1848 předal hrabě Grey svolení udělené královnou.⁸³

Centralizace jednotlivých snah byla dovršena v únoru 1851 vyhlášením Australasijské ligy.⁸⁴ Liga byla ve své podobě kompletně lidovým hnutím.⁸⁵ Australasijská liga nebyla vázána na legislativu jednotlivých kolonií. Zde se v podstatě nachází další zárodek federalizace Austrálie. Vytvořením ligy vzniklo jednotné těleso, které obhajovalo zájmy australských kolonistů jako celku.⁸⁶ V důsledku se jedná o nechtěný výsledek politiky hraběte Greye.⁸⁷ Liga vyslala své reprezentanty do Londýna, kde měli britské společnosti připomínat negativa vězeňských transportů do Austrálie.⁸⁸ Velký vliv na rozhodování ve Velké Británii mělo objevení zlata v Austrálii. Odpor proti transportu totiž mohl přerůst až v hrozbu odtržení Austrálie od impéria. V roce 1853 tedy vláda Velké Británie svůj boj o transport vězňů ukončila.⁸⁹ Tímto ústupem britské vlády ztratila Australasijská liga svůj deklarovaný smysl a v roce 1854 se rozpadla, nemělo se jednat o trvalou organizaci. Ve svojí ústavě, kterou schválila v roce 1851, stanovila, že jejím cílem „je zabezpečit zrušení transportace odsouzených do

⁷⁸ BLACKTON, C. S., *Earl Grey and Australia's First National Movement, 1846–1852*, s. 304.

⁷⁹ BLACKTON, C. S., *The Australasian League, 1851–1854*, s. 388.

⁸⁰ Tamtéž, s. 389.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² BLACKTON, C. S., *Earl Grey and Australia's First National Movement, 1846–1852*, s. 304.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ BLACKTON, C. S., *The Australasian League, 1851–1854*, s. 390.

⁸⁵ ALLIN, s. 255.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ BLACKTON, C. S., *The Australasian League, 1851–1854*, s. 392.

⁸⁹ BLACKTON, C. S., *The Dawn of Australian National Feeling, 1850–1856*, in: *Pacific Historical Review*, Vol. 24, No. 2, 1955, s. 124.

australských kolonií“.⁹⁰ Po zrušení dovozu vězňů její smysl zanikl. Ale svou existencí splnila i jiný, spíše nečekaný cíl. Liga ukázala sílu sjednocených australských kolonií.⁹¹ Zároveň vytvořila generaci schopný politiků a dala jim možnost nahlédnout do možné budoucnosti sjednoceného kontinentu.⁹²

Dle mého názoru vliv Australasijské ligy na pozdější federalizaci není vůbec zanedbatelný. Její dopad na australskou společnost neleží pouze v odstranění dovozu trestanců do kolonií. Avšak tím odpadla možnost zaměstnávat levnou pracovní sílu. Na druhé straně podle mě pomohlo zrušení transportu vytvářet opravdu australské cítění. Například Charles Stuart Blackton vidí v tomto momentu, tedy vzniku Australasijské ligy a zrušení transportu vězňů jistý protonacionalismus, jakýsi zárodek australské politické svébytnosti.⁹³ Současně pokračující dovoz vězňů do Austrálie viděli svobodní kolonisté jako národní urážku ze strany Londýna.⁹⁴ Mluvčí Australasijské ligy vyjádřili jasně centrální vládě, že otázka dovozu vězňů úzce souvisí s otázkou australského setrvání v impériu. Zákaz dovozu byl cenou za trvalou loajalitu australských kolonií k Velké Británii.⁹⁵ Dalším důležitým momentem celé této záležitosti ohledně transportu vězňů je možnost pro australské kolonisty poznat, jak by mohla vypadat federalizovaná Austrálie. Ukázalo to oběma stranám, jak Velké Británii, tak jednotlivým australským koloniím, jak velkou silou tato federace může v budoucnu disponovat.

Zároveň si myslím, že existencí této ligy lze vysvětlit přítomnost výše zmíněných a rozebraných návrhů na vytvoření jisté formy generálního shromáždění od ústavních komisí Nového Jižního Walesu a kolonie Victoria. Tyto návrhy se ale nesetkaly s takovým ohlasem ve Velké Británii. Lord John Russel, tehdy ministr pro kolonie (*State Secretary for the Colonies*) vyjádřil, že „...návrhy na zřízení federální unie australských kolonií z důvodu společných zájmů byla vážně zvážena vládou Jeho Veličenstva, ale bylo rozhodnuto, že současnost nenabízí správnou příležitost pro takovéto zřízení...“⁹⁶ Lord Russel si zřejmě vzal poučení ze snah hraběte Greye, který se snažil zřídit jednotné rozhodovací těleso z pozice britského

⁹⁰ BLACKTON, C. S., *The Australasian League, 1851–1854*, s. 393.

⁹¹ BLACKTON, C. S., *The Dawn of Australian National Feeling, 1850–1856*, s. 124.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Zde se nachází problematika s anglickým termínem *nationalism*. V angličtině má zcela jiný význam, než v češtině. V anglofonních zemích je tento termín spjat s představou státu, státního zájmu, případně zápasu o dosažení státní nezávislosti. Více k této problematice viz HROCH, Miroslav, *V národním zájmu*, Praha 1999. K vývoji australského nacionálního cítění viz BLACKTON, C. S., *The Dawn of Australian National Feeling, 1850–1856*, in: *Pacific Historical Review*, Vol. 24, No. 2, 1955, s. 121–138.

⁹⁴ BLACKTON, C. S., *The Dawn of Australian National Feeling, 1850–1856*, s. 123.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ QUICK – GARRAN, s. 92.

státníka.⁹⁷ Ač se dvě kolonie vyjádřily pozitivně pro zřízení takového shromáždění, nebyl zde jednotný koncept, ani další návrhy od ostatních kolonií na australském kontinentu.⁹⁸

⁹⁷ QUICK – GARRAN, s. 92.

⁹⁸ Tamtéž.

3 Znovuoživení myšlenky federace

Australasijská liga svou existencí vytvořila myšlenku na existenci sjednocené Austrálie. Odpor proti transportu vězňů málem dovedl celou Austrálii k odchodu z Britského impéria.⁹⁹ Na počátku federálního hnutí v Austrálii stály dva směry, jakými se kolonie mohly vydat. První směr navrhoval vznik federace pod vládou britské koruny, druhý pak federaci a samostatnost.¹⁰⁰ Tím, že britská vláda ukončila praktiku dovozu vězňů do Austrálie, obnovila se bývalá loajalita ke koruně. Dalším problémem, který se vyskytoval v možné federaci, byla existence tří zájmů na australském kontinentu. Na jedné straně stály zájmy imperiální vlády v Londýně, druhou stranu reprezentovala federální vláda. Třetí stranu tvořily jednotlivé provinciální vlády, které by se svých pravomocí nevzdaly snadno.¹⁰¹ Jednalo se o vlády bývalých kolonií, které si zvykly od získání samosprávy řešit své záležitosti samy za sebe, bez jednání s centrální vládou. V podstatě se z nich staly autonomní státy.¹⁰²

3.1 Tisk a jeho role

Zajímavostí této doby je vyšší zapojování tisku do diskuze ohledně federalizace. Zájem novin si získávají již aktivity Ligy proti transportu. Například editor novin *Launceston Examiner* byl součástí delegace Van Diemenovy země, vyslané na zakládací zasedání Australasijské ligy v roce 1851.¹⁰³ Tisk ovšem nesloužil pouze pozitivně. Například Jižní tasmanická pobočka Australasijské ligy (*Southern Tasmanian Branch of the Australasian League*) obvinila viceguvernéra Van Diemenovy země, že překroutil význam Ligy v *Hobart Town Advertiser*.¹⁰⁴ *Sydney Morning Herald* zase prováděl osvětu v otázkách existence generálního shromáždění. Věnoval mu řadu sloupků, do kterých mimo jiné přispíval i zmíněný reverend John J. West.¹⁰⁵ V roce 1854 se na stránkách *Sydney Morning Herald* objevila řada článků, která vyjadřovala potřebu sjednocení australských kolonií.¹⁰⁶ Jejich autor, zmíněný reverend John West, vystupoval pod pseudonymem John Adams.¹⁰⁷ Allin ve své práci *The Early Federation*

⁹⁹ ALLIN, s. 285.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 285.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 286.

¹⁰² ARONEY, Nicholas, *Una società di società: Why Australia Is a Federation*, in *Giornale di Storia costituzionale*, číslo 24, 2. semestr 2012, s. 25.

¹⁰³ BLACKTON, C. S., *The Australasian League, 1851–1854*, s. 390.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 394.

¹⁰⁵ ALLIN, s. 287.

¹⁰⁶ QUICK – GARRAN, s. 93.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 92.

Movement of Australia přisuzuje Westovým/Adamsovým textům velký význam. Nabízejí totiž první vědecký pohled na otázku federace v Austrálii z pera Australana.¹⁰⁸ Reverend West například ve článku z 6. února 1854 obhajuje federaci jakožto státní zřízení. Federaci vidí jako nelepší formu vlády, kdy „samotná federální unie byla označena celým evropským státnictvím za mistrovské dílo konstitučních schopností.“¹⁰⁹ Ve svém dalším příspěvku dokonce odkazuje na situaci ve Francii a Velkou francouzskou revoluci. Snaží se na jejím příkladu vyargumentovat, jak může federalizace pomoci proti despocii. Píše, že kdyby provinční parlamenty byly přeměněny *de facto* ve státy, každá strana politického spektra by si našla své místo ve státě, kde může působit. Dle něho v době francouzské revoluce „royalismus a federalismus byly oba stejně kriminální systémy v očích egoistů“.¹¹⁰ Tímto argumentem se, dle mého názoru, snaží dokázat, že britská centrální kontrola v podobě ministerstva pro kolonie, nefunguje. Ministerstvo nedokázalo zajistit jednotu australské legislativy. A zkušenosti s jednáním mezi jednotlivými koloniemi ukázaly, že samosprávné vlády v koloniích toho nejsou schopny.¹¹¹ Články reverenda Johna Westa jsou důležité pro znovuoživení zájmu o myšlenku federace. Tato myšlenka se začala postupně šířit i do ostatních kolonií v Austrálii. V kolonii Victoria se tohoto tématu ujal list *The Melbourne Argus*.¹¹² Tasmánské noviny *The Launceston Examiner* nadále pokračovaly v propagaci federace.¹¹³ Tisk začal upozorňovat na potřebu federace jakožto způsobu, jímž by se zabránilo izolaci v oblasti. Jako argument posloužila zvýšená francouzská přítomnost v jižním Pacifiku.¹¹⁴

K šíření informací a myšlenek na federaci přispělo také zlepšení spojení mezi jednotlivými koloniemi a sídly. Hlavní města jednotlivých australských kolonií jsou od sebe značně vzdálena, což přispělo k izolaci kolonií samotných. Ale již v roce 1858 umožňoval telegraf komunikaci mezi hlavními městy.¹¹⁵ Želzniční trať propojila Sydney a Melbourne v roce 1883, Melbourne a Adelaide v roce 1887 a Sydney s Brisbane roku 1889.¹¹⁶

¹⁰⁸ ALLIN, s. 288.

¹⁰⁹ ...the federal union itself has been confessed by the entire statesmanship of Europe a masterpiece of constitutional skill. *The Sydney Morning Herald, Monday, February 6, 1854*, [cit. 2019-05-24]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au/>.

¹¹⁰ ...Royalism and Federalism, were equally criminal, in the eyes of the egotist... *The Sydney Morning Herald, Saturday, March 25, 1854*, [cit. 2019-05-24]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au/>.

¹¹¹ ALLIN, s. 288.

¹¹² Tamtéž, s. 292.

¹¹³ Tamtéž, s. 294.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 295.

¹¹⁵ MITCHELL, Bruce, *The Australian Story and Its Background*, Australia 1965, s. 277.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 277.

Zájem všech novin po celé Austrálii nadále zaměstnávalo jedno téma – obchod. Většina se zmiňuje o clech. Dle nich se mělo přijetí jednotného cla věnovat mimořádné pozornosti.¹¹⁷ Objevovalo se i volání po zřízení celní unie na území Austrálie.¹¹⁸ Díky splavnosti řeky Murray se Jižní Austrálie dostala do užšího kontaktu s koloniemi Nový Jižní Wales a Victoria. Z tohoto důvodu proběhlo mezi lety 1855 až 1873 několik konferencí mezi zmíněnými koloniemi, které měly řešit právě situaci obchodu po řece. Výsledkem byla dohoda, jež vytvořila z řeky Murray zónu volného obchodu.¹¹⁹

3.2 Vliv událostí v Pacifiku na australskou federalizaci

Pozice Britského impéria a australských kolonií v jižním Pacifiku byla dlouhou dobu nenarušena. Zájem ostatních evropských velmocí o toto území zůstával nadále minimální. Změna přichází až po roce 1850, kdy dochází ke zvýšení francouzské aktivity v Tichomoří. V roce 1870 Velká Británie stáhla své jednotky z Austrálie, které nahradily lokální oddíly na úrovni domobrany. Generálmajor sir James Bevan Edwards, vojenský poradce odeslaný do Austrálie v roce 1889, navrhoval sjednocení vojenských jednotek jednotlivých kolonií. Požadoval také jednotný rozchod kolejí, kvůli rychlé a jednoduché přepravě vojska na potřebné místo.¹²⁰

V roce 1853 se Francie etablovala v Nové Kaledonii.¹²¹ Jednalo se o první narušení britské dominance v této oblasti jinou evropskou velmocí. V roce 1875 sir Henry Parkes navrhl, aby Velká Británie obsadila Novou Guineu a Nové Hebridy, s cílem zabránit další možné expanzi Francie či jiné velmoci. Velká Británie toto volání nevyslyšela. Situace využila sjednocená Německá říše, jejíž obchodníci začali v roce 1883 operovat v oblasti severovýchodní Nové Guineje.¹²² Kolonie Queensland byla touto aktivitu znervózněna natolik, že se v roce 1883 pokusila anektovat jihovýchodní část Nové Guineje. Velká Británie tento krok nepodpořila, ale sama poté v roce 1884 vyhlásila tuto oblast britským protektorátem.¹²³ Situace okolo vytvoření německé kolonie v Nové Guineji, strach z možné německé agrese a francouzská anexe Nových Hebrid vedla ke svolání shromáždění ministrů australských kolonií

¹¹⁷ CRAMP, s. 131.

¹¹⁸ ALLIN, s. 292.

¹¹⁹ CRAMP, s. 131.

¹²⁰ MITCHELL, s. 279.

¹²¹ Tamtéž, s. 278.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž.

v roce 1883.¹²⁴ Na shromáždění se sešli reprezentanti šesti australských kolonií, Nového Jižního Walesu, Victorie, Tasmánie, Queenslandu, Jižní Austrálie a Západní Austrálie, spolu s Novým Zélandem a ostrovem Fidži.¹²⁵ Tato konference se měla věnovat vztahům s ostrovy v Pacifiku.

V deníku *Burra Record* vyšel v pátek 7. prosince 1883 článek věnující se shrnutí výsledků této konference.¹²⁶ V osmi bodech shrnuje výsledky konference. V prvním bodě prohlašuje, že zisk území v Pacifiku jižně od rovníku jakoukoliv cizí mocností, by vážně ohrozil bezpečnost britských držav a byl škodlivý pro zájmy impéria.¹²⁷ Ve druhém bodě se ale konference vzdává jakýchkoliv návrhů na možné řešení. Vkládá důvěru v imperiální vládu, která jistě pohotově přijme nejrozumnější a nejúčinnější nástroje pro zajištění bezpečnosti této části domény Jejího Veličenstva.¹²⁸ Ve třetím bodě doporučuje rozšíření britské moci na co největší území ostrova Nová Guinea a přilehlých ostrovů. V této žádosti bere konference v potaz i nizozemské nároky na dané oblasti.¹²⁹ Ve čtvrtém bodě upozorňuje na dohodu mezi Velkou Británií a Francií z roku 1878, kdy Novým Hebridám byla přiznána samostatnost. Přesto konference apeluje na vládu Jejího Veličenstva, aby zajistila větší bezpečnost této oblasti a zabránila možnému zabrání Nových Hebrid cizí mocností. S tímto také konference doufá, že Velká Británie bude jednat s vládou Francie o možném rozšíření britské kontroly na tyto ostrovy v zájmu Austrálie.¹³⁰ V pátém bodě se jednotlivé koloniální vlády zastoupené na konferenci zavázaly, že na sebe převezmou část nákladů spojených s předchozími doporučeními.¹³¹ V šestém bodě ministři protestují proti plánům Francie dopravovat značné množství francouzských trestanců do francouzských držav v Pacifiku, přičemž tento bod souvisí s útekem francouzských trestanců z ostrova Nová Kaledonie.¹³² Sedmý bod navazuje na bod šestý, kdy australské kolonie doufají v zabránění budování trestaneckých kolonií v Pacifiku.¹³³ V osmém bodě žádají zprostředkování těchto rezolucí ministři pro kolonie.

¹²⁴ DEAKIN, Alfred, *The Federal Story: The Inner History of the Federal Cause*, Melbourne 1944, s. 9.

¹²⁵ CRAMP, s. 134

¹²⁶ The Intercolonial Conference. *Burra Record*, pátek 7. prosince 1883, s. 2 [cit. 2019-05-18]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² DEAKIN, s. 9.

¹³³ The Intercolonial Conference. *Burra Record*, pátek 7. prosince 1883, s. 2 [cit. 2019-05-18]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>.

Výčet těchto bodů je zajímavý pro porozumění situaci v Pacifiku. Důležitější je ale druhá polovina této novinové zprávy, která se totiž věnuje založení významného celoaustralského orgánu Australasijské federální rady (*Federal Council of Australasia*).¹³⁴ Ministři jednotlivých kolonií si uvědomili, že Austrálie není ještě připravená na kompletní federalizaci. Ale bylo potřeba vytvořit organizaci, která by zastupovala všechny kolonie v otázkách týkajících se Pacifiku.¹³⁵ Rada dostala pravomoci v oblasti vztahů Australasie s ostrovy v Pacifiku. Měla také fungovat jako nejvyšší soudní instance pro celou Australasii.¹³⁶

Vláda v Londýně s tímto rozhodnutím a zřízením souhlasila. Britský ministr pro kolonie Frederick Stanley ve své zprávě ze 14. srpna 1885 oznamuje bezproblémový průchod návrhu parlamentem. Upozorňuje, že ze zákona byla vyňata možnost pro kolonie opustit tuto Radu. V tomto rozhodnutí se odvolává na svého předchůdce v úřadu, Edwarda Stanleje. Souhlasí, že tato Rada může posloužit ke vzniku konfederace či přímo unie kolonií v Australasii.¹³⁷ Proto je nežádoucí, aby existovala možnost tuto Radu opustit. Mohlo by to vést k destabilizaci celé takovéto unie. Existencí Federální rady nebude narušena vláda jednotlivých kolonií ani jejich ústavy.¹³⁸ Ve zprávě je také uváděno, že guvernéri Nového Zélandu a Nového Jižního Walesu požadovali, aby legislativa Rady nemohla zasahovat do záležitostí jednotlivých kolonií, pakliže by kolonie nevyjádřily souhlas. Vláda Nového Zélandu navrhovala, aby legislativní opatření Federální rady musely dodatečně schválit vlády jednotlivých kolonií.¹³⁹ Na konci této zprávy vyjadřuje Frederick Stanley své potěšení nad tím, že mohl pomoci při prosazení tohoto zákona. I přesto, že Federální rada musí být ještě dotvořena, „*může být velmi výhodná pro australské kolonie a pro britské zájmy obecně*“.¹⁴⁰

Federální rada ale neměla jednoduchou existenci. Poprvé se sešla v únoru 1886. Zasedání se účastnili dva představitelé za kolonii Victoria, dva představitelé za Queensland a dva představitelé za Tasmánii. Přidali se také jeden reprezentant za Západní Austrálii a jeden reprezentant za Fidži.¹⁴¹ Nový Jižní Wales ani Nový Zéland se neúčastnili. Fiji opustilo Radu po prvním zasedání. Henry Parkes, který sám navrhl existenci Federální rady, odmítal účast své

¹³⁴ Dále jen Federální rada.

¹³⁵ DEAKIN, Alfred, *The Federal Council of Australasia*, Sydney 2000, s. 8.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ *Federal Council of Australasia Act 1885: despatch from the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies to His Excellency the Governor with reference to the Federal Council of Australasia Act 1885*, s. 3.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ Tamtéž, s. 4.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 4. [...] *may, ..., be of much value to the Australasian Colonies, and to British interests generally.*

¹⁴¹ CRAMP, s. 134.

kolonie Nového Jižního Walesu.¹⁴² Rada se setkávala pravidelně 14 let. Její vliv byl však minimální. Její existence byla ukončena v roce 1899, kdy se začala konstituovat mnohem větší a kompletnější unie.¹⁴³

Ač byla její existence komplikovaná, velmi přispěla k vývoji Austrálie. Dodržela svůj úkol v prosazování zájmů australasijských kolonií v Pacifiku a velmi silně protestovala proti praktice Francie posílat delikventy do Nové Kaledonie.¹⁴⁴ Francie tuto aktivitu ukončila zčásti i díky tlaku Federální rady. Přispěla také k budování společné obrany. Při svém rozhodování se Rada sama velmi omezovala. Jelikož některé kolonie v australasijské oblasti nebyly součástí, nepodílely se na společném rozhodování. Rada zase nechtěla odsouhlasit nic, co by mohlo poškodit zájmy nezastoupených kolonií.¹⁴⁵ Tento přístup velmi omezoval prostor, ve kterém mohla Rada operovat. I přes tyto nedostatky po sobě zanechala Rada velký vliv na federální záležitost. Stejně jako Australasijská liga posloužila jako poučení pro budoucnost, v jejím případě však jak federální orgán nemá fungovat. Sir Henry Parkes, který byl velkým kritikem Federální rady, inicioval založení Australského parlamentu. V roce 1891 byl odsouhlasen zákon na založení tohoto parlamentu, což zpečetilo osud Federální rady.

3.3 Politika „bílé Austrálie“ jako sjednocovací prvek

Základ australského „nacionalismu“ a politiky „bílé Austrálie“ leží v domácích hospodářských podmínkách. Začátek volání po „bílé Austrálii“ lze nalézt v 50. letech 19. století a objevu zlata v australských koloniích. Tehdy sem zamířily tisíce čínských imigrantů.¹⁴⁶ V roce 1854 se proti tomuto příslunu čínských přistěhovalců vzbouřili zlatokopci v Bendigu. Legislativa na regulování čínské imigrace prošla nejdříve v Novém Jižním Walesu a kolonii Victoria.¹⁴⁷ Pro kolonii Victoria tato legislativa ale mnoho neřešila, Číňané se místo toho vylodili v Sydney nebo Adelaide a překročili hranice do kolonie Victoria.¹⁴⁸ Nenávist vůči Číňanům rostla hlavně ve městech, kde byli schopni vyprodukovat zboží mnohem levněji než zavedení výrobci.¹⁴⁹ Odpor Australanů vůči Číňanům vedl k založení i několika protiimigrantsky zaměřených organizací. V kolonii Victoria to byla například organizace Victorijská antičínská liga

¹⁴² CRAMP, s. 135.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ DEAKIN, *The Federal Council of Australasia*, Sydney 2000, s. 9.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 10.

¹⁴⁶ MITCHELL, s. 279.

¹⁴⁷ GRATAN, Clinton Hartley, *Australia and the Pacific*, in: *Foreign Affairs*, Vol. 7, No. 1, 1928, s. 146.

¹⁴⁸ MITCHELL, s. 279.

¹⁴⁹ Tamtéž.

(*Victorian Anti-Chinese League*), jejímž prezidentem byl prominentní odborový předák H. A. Harwood.¹⁵⁰ Liga navrhla v roce 1885 odnacionalizování Číňanů pomocí ustřížení jejich copů, oblékáním evropským způsobem a přijetím evropských zvyků.¹⁵¹ V Novém Jižním Walesu zase docházelo k označování výrobků čínských imigrantů.¹⁵² Pojmy této doby se staly „Austrálie pro Australany“¹⁵³ a „Žluté nebezpečí“.¹⁵⁴

Vyvstala proto nutnost vytvořit jednotnou imigrační legislativu pro všechny kolonie na území Austrálie. Na koloniálních konferencích v 80. letech byla tato legislativa dohodnuta. Byla vytvářena pod patronátem sira Henryho Parkese. Každá z kolonií na základě dohod z těchto konferencí vytvořila zákon omezující čínskou imigraci.¹⁵⁵ Do roku 1896 byla veškerá legislativa mířená pouze proti Číňanům. Ale po koloniální konferenci v roce 1896 byly zákony omezující imigraci rozšířeny na všechny Asiaty, což přivedlo Austrálii do konfliktu s Japonskem.¹⁵⁶

Tato protiimigrantská aktivita australských kolonií se dostala do sporu s britskou vládou. Protičínské zákony byly v rozporu s britskou politikou v Číně samotné, kde se Velká Británie snažila rozšířit svůj politický a obchodní vliv.¹⁵⁷ Protest proti australské politice přednesl čínský reprezentant v Londýně Lew Ta Jen. Dle něho byla tato aktivita v rozporu s britsko-čínskými dohodami a šla přímo proti duchu britského zákonodárství.¹⁵⁸ Čínský reprezentant upozornil na to, že žádná takováto diskriminace není přítomná v korunních koloniích, proč by tedy měla být přítomná v koloniích samosprávných.¹⁵⁹ Britské impérium bylo skutečně ve své politice zaměřené proti diskriminaci lidí na základě rasy a barvy.¹⁶⁰

V konfliktu s Japonskem se australské kolonie odvolávaly na znění britsko-japonské smlouvy o obchodu a plavbě (*Anglo-Japanese Treaty of Commerce and Navigation*) z roku 1894. Tato smlouva povolovala volné cestování, pobývání a obchodování na území druhého

¹⁵⁰ NORRIS, Ronald, *The emergent Commonwealth: Australian federation, expectations and fulfilment*, Melbourne, 1975, s. 61.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² NORRIS, s. 62.

¹⁵³ *Australia for the Australians*.

¹⁵⁴ *The Yellow Peril*, MITCHELL, s. 279.

¹⁵⁵ Taméž.

¹⁵⁶ GRATTAN, s. 147.

¹⁵⁷ MITCHELL, s. 279.

¹⁵⁸ GRATTAN, s. 147.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ ELKIN, Adolphus Peter, *Re-Thinking the White Australia Policy*, in: *The Australian Quarterly*, Vol. 17, No. 3, 1945, s. 17.

státu. Dále pak zákaz cizího vlastnictví půdy, ale potvrzení existujícího běžného pronájmu.¹⁶¹ Zde upozorňuji na článek 19: „*Úmluvy této dohody jsou aplikovatelné, do takové míry, do jaké to povoluje právo, na všechny kolonie a državy Jejicho Britského Veličenstva, vyjma těch následně vyjmenovaných, čili kromě – Indie, Kanadského dominia, Newfoundlandu, Kapska, Natalu, Nového Jižního Walesu, Victorie, Queenslandu, Tasmánie, Jižní Austrálie, Západní Austrálie, Nového Zélandu. Pakliže by měly být úmluvy této dohody aplikovány na výše zmíněné državy, musí být odevzdáno upozornění japonské vládě reprezentantem vlády Jejicho Britského Veličenstva v Tokiu do dvou let od výměny ratifikace této smlouvy.*“¹⁶² Všechny kolonie, kromě Queenslandu, se tak od této dohody stranily. Queensland ke smlouvě přistoupil v roce 1897, s tím, že byly připojeny speciální regulace na japonskou imigraci, se kterými Japonsko souhlasilo.¹⁶³ V roce 1899 se ale Queensland pokusil zakázat jakoukoliv japonskou imigraci. Nakonec došlo k dohodě, na jejímž základě bylo do země vpuštěno pouze tolik Japonců, aby se výše jejich populace udržela na stavu *statu quo*.¹⁶⁴ Další protest Japonska přišel až v roce 1901, kdy federální vláda schválila Federální imigrační zákon (*Commonwealth Immigration Act*), ve kterém stanovovali potřebnou znalost 50 slov v evropském jazyce.¹⁶⁵ Japonsko předneslo svůj protest i v Londýně, který se ale rozhodl nezasahovat. Celá situace byla nakonec vyřešena v roce 1905, kdy bylo znění zákona změněno na potřebnou znalost 50 slov v předepsaném jazyce. S tímto muselo Japonsko souhlasit.

V druhé polovině 19. století se sešlo mnoho faktorů, které ovlivnily směřování k federaci a objevily se už vážné myšlenky na její vytvoření. Po úspěchu Australasijské ligy si kolonie uvědomily, jakou silou disponují, když spolupracují směrem ke společnému cíli. Zároveň se v této době začínají objevovat situace, které vyžadují jednotný postup v oblasti legislativy pro zajištění společných zájmů. Příkladem tohoto společného postupu je obrana proti čínské imigraci spojená s objevem zlata v Austrálii. Dalším jednotícím faktorem byl pocit ohrožení z expanze evropských velmocí v oblasti jižního Pacifiku. Největší strach vycházel z německé rozpínavosti na ostrově Nová Guinea. Proti této aktivitě vystoupila nejdříve kolonie Queensland, která se pokusila v roce 1883 anektovat jihovýchodní oblast ostrova.¹⁶⁶ Tato akce ale nebyla podpořena vládou v Londýně. O několik dní později Německo obsadilo

¹⁶¹ MURASE, Shinya, *The Most-Favored-Nation Treatment in Japan's Treaty Practice During the Period 1854 – 1905*, in: *The American Journal of International Law*, Vol. 70, No. 2, April 1976, s. 293.

¹⁶² *Treaty of commerce between Great Britain and Japan*, s. 7 [cit. 2019-06-20]. Dostupné online: https://archive.org/details/1906v40i14p117_0383.

¹⁶³ GRATAN, s. 147.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ MITCHELL, s. 278.

severovýchodní část Nové Guineje a okolní ostrovy. Sir Henry Parkes prohlásil, že „pakliže by australské kolonie mohly promluvit jedním hlasem v roce 1883, patřila by Nová Guinea k Austrálii.“¹⁶⁷

¹⁶⁷ MITCHELL, s. 278.

4 Desetiletí konferencí – 90. léta 19. století

90. léta 19. století se v Austrálii nesla ve znamení konferencí a setkávání představitelů jednotlivých australských kolonií. Cesta k federaci již byla naznačena vznikem Federální rady a její první schůzí v roce 1886. Dalším impulzem pro federální myšlenku byly námořní dohody mezi šesti koloniemi Austrálie a Novým Zélandem o obraně.¹⁶⁸ Hospodářská krize, která zasáhla australské kolonie v 90. letech, vyvolala u lidí otázku, zda by její dopad byl mírnější, pakliže by existovala federace.¹⁶⁹ Toto všechno vedlo k dalšímu vystoupení již zmíněného sira Henryho Parkese. Ten se již projevil svým návrhem na vytvoření výše rozebrané Federální rady, ač sám poté Nový Jižní Wales do Federální rady nepřivedl. 24. října 1889 však Henry Parkes pronesl proslov v městečku Tenterfield, který odstartoval celý proces vznikání Australského společenství, jenž byl završen 1. ledna 1901.

Parkesův projev měl spojitost se zprávou generálmajora sira Jamese Bevana Edwardse ohledně obrany australských kolonií. Tento důstojník britské armády byl vyslán Londýnem, aby zhodnotil australskou obranyschopnost. Ve své zprávě z 9. října 1889 navrhl 8 bodů, podle kterých měl být reorganizovány vojenské síly všech kolonií.¹⁷⁰ „(1.) Zřídit federaci vojenských sil všech australských kolonií. (2.) Jmenování imperiálního důstojníka, který bude provádět inspekci a poskytovat rady v době míru, zatímco v době války bude velet. (3.) Jednotný systém organizace a vyzbrojení a všeobecný Zákon o obraně. (4.) Sloučení stálých vojsk do pevnostních jednotek. (5.) Federální vojenskou akademii pro výuku důstojníků. (6.) Rozšíření střeleckých klubů. (7.) Jednotný rozchod kolejí. (8.) Federální továrnu na výrobu lehkých zbraní, skladiště zbraní, munice a vojenských zásob.“¹⁷¹

Henry Parkes byl 24. října 1889 na návštěvě v malém městě Tenterfield poblíž queenslandských hranic. Tenterfieldem projížděl ze své cesty do Queenslandu, kde se setkal s generálem Edwardsem.¹⁷² Večer téhož dne proběhl banket v místní Škole umění.¹⁷³ Přepis Parkesova proslovu přinesl deník *Sydney Morning Herald* svým čtenářům 25. října 1889. Parkes nejdříve reaguje na doporučení generál majora Edwardse na sjednocení vojenských sil

¹⁶⁸ MITCHELL, s. 279.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 280.

¹⁷⁰ QUICK – GARRAN, s. 117.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² FREDMAN, L. E., *The Tenterfield Oration: Legend and Reality*, in: *The Australian Quarterly*, Vol. 35, No. 3, 1963, s. 62.

¹⁷³ Tamtéž, s. 59.

všech kolonií pod jednu centrálu.¹⁷⁴ V návaznosti na to se vyjadřuje o Federální radě. Říká, že pro splnění podmínek, jenž generál Edwards načrtl, by bylo potřeba silnějšího tělesa, než je Federální rada. „*Někteří koloniální státníci prohlásili, že by toho [sjednocení vojenských sil] mohlo být dosaženo pomocí Federální rady; jenže tato Federální rada neměla žádnou moc něco takového vykonat, jelikož neměla žádnou výkonnou moc; a mimoto nebyla voleným tělesem, nýbrž pouze tělesem jmenovaným vládami různých kolonií; proto tedy nenesla s sebou podporu lidu.*“¹⁷⁵ Přijde mi, že se v tomto místě snaží obhájit, proč jako premiér Nového Jižního Walesu nepřivedl svou kolonii do Federální rady. Jako vhodně nevidí ani možnost, že by imperiální parlament¹⁷⁶ nechal projít opatření, které by autorizovalo vojáky jednotlivých kolonií, aby se spojili do jedné federální armády. Jeho argumentem proti tomuto řešení je absence důležité centrální výkonné vlády.¹⁷⁷ Dle Parkese toto rozhodnutí mohlo způsobit přímé podřízení armády imperiální vládě a ztrátu kontroly na svými vojsky pro australské kolonie.

„*Velká otázka, jenž by měla být zvážena, zní, zda již nepřišel čas na vytvoření na tomto australském kontinentu australské vlády, odlišné od lokálních vlád nyní existujících.*“¹⁷⁸ Zde lze nalézt nejdůležitější sdělení celého Parkesova proslovu. Volá po vytvoření australské unie ve stylu Spojených států amerických. Ale nechce to provést stejným způsobem, jako Američané. Místo války chce australské kolonie sjednotit mírovým způsobem, aniž dojde k přetrhání vazeb s mateřskou zemí.¹⁷⁹ Všichni by měli začít pracovat na vytvoření velké národní vlády celé Austrálie. Před všechny přítomné Parkes předložil dva velké úkoly – vytvoření jednotné australské vlády a sjednocení rozchodu kolejí. Ve svém proslovu Parkes volá po konferenci jednotlivých vlád. Vlády ale musí rozšířit své obzory, nezabývat se pouze svými koloniemi. Jednotlivé kolonie jmenují reprezentanty, které schválí koloniální parlamenty. Tato schůze vytvoří ústavu, jenž je důležitá pro vznik federální vlády.¹⁸⁰ Vznikne federální parlament (*Federal Parliament*), v jehož čele stane premiér a jeho kabinet, kteří na sebe vezmou břímě řešení národních záležitostí.¹⁸¹ 6. února 1890 se delegáti australských

¹⁷⁴ Sir Henry Parkes at Tenterfield. *The Sydney Morning Herald*, 25. říjen 1889, s. 8 [cit. 2019-07-03]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>.

¹⁷⁵ Tamtéž. *Some colonial statesmen had said that this might be done by means of the Federal Council; but this Federal Council had no power to do anything of the sort, as it had no executive function; and, moreover, was not an elective body, but merely a body appointed by the Governments of the various colonies; and did not, therefore, carry with it the support of the people.*

¹⁷⁶ *Imperial Parliament*, myšlen parlament Spojeného království.

¹⁷⁷ Sir Henry Parkes at Tenterfield. *The Sydney Morning Herald*, 25. říjen 1889, s. 8 [cit. 2019-07-03]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>.

¹⁷⁸ Tamtéž. *The great question which they had to consider was, whether the time had not now come for the creation on this Australian continent of an Australian Government, as distinct from the local Governments now in existence.*

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ MITCHELL, s. 281.

kolonií a Nového Zélandu sešli v Melbourne na Australasijské federální konferenci (*Australasian Federation Conference*).¹⁸² Setkání v Melbourne dohodlo svolání národní konference, na níž se vytvoří ústava Australského společenství (*Commonwealth of Australia*).¹⁸³ Shromáždění přispělo ke sblížení federalistů, jako byli Henry Parkes, Samuel Griffith nebo Alfred Deakin.¹⁸⁴

4.1 Konference v Sydney 1891

Národní australasijská konference (*National Australasian Convention*) se sešla v Sydney poprvé 2. března roku 1891. Trvala až do 9. dubna 1891. Zúčastnilo se jí 45 delegátů, zastupujících australské kolonie a Nový Zéland.¹⁸⁵ Kolonie na ostrově Fidži svou účast nepotvrdila, jelikož nedostala instrukce od vlády Jejícího Veličenstva.¹⁸⁶ Konference se odvolává k pěti bodům, které byly dohodnuty na setkání premiérů v Melbourne v roce 1890. (1.) *Tato konference prohlašuje, že v nejlepším zájmu je pro současnost i budoucnost australských kolonií sjednocení do unie pod Korunou. V tomto bodě se konference v Sydney distancuje od nadále fungující Federální rady. I když plně uznávají zásluhy členů konference v roce 1883, která Federální radu ustavila, toto shromáždění zastává názor, že za sedm let, kdy Federální rada existovala, vývoj národního život v Austrálii pokročil natolik, že je potřeba sjednotit kolonie pod jednotnou výkonnou vládou a legislativou.*¹⁸⁷ (2.) *Do unie australských kolonií mohou být přijaty vzdálené australasijské kolonie až v takovou dobu a za takových podmínek, jaké budou dohodnuty.*¹⁸⁸ Na shromáždění v Melbourne byl také stanoven maximální počet delegátů australských kolonií. Zde je zajímavý nepoměr mezi koloniemi samosprávnými a koloniemi korunními. Kolonie, jež měly již svou vlastní vládu a ústavu, mohly poslat maximálně sedm delegátů. Zatímco korunní kolonie mohly poslat maximálně 4 delegáty.¹⁸⁹

Prvním aktem shromáždění v Sydney bylo zvolení prezidenta. Do tohoto úřadu byl zvolen již několikrát zmíněný sir Henry Parkes. James Munro, premiér kolonie Victora a její delegát, který byl v Melbourne jmenován zprostředkovatelem této konference, prohlásil, že „se

¹⁸² *Closer Look: Federation*, Parliamentary Education Office, s. 5 [cit. 2019-07-04] Dostupné online: www.peo.gov.au.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ MITCHELL, s. 281.

¹⁸⁵ CRAMP, s. 136.

¹⁸⁶ *Official Record of the Debates of the National Australasian Convention*, s. 1 [cit. 2019-07-04]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž.

jedná o vhodné uznání pro tvůrce federálního hnutí“.¹⁹⁰ Sir Samuel Griffith, queenslandský premiér a delegát, toto rozhodnutí kvitoval. Upozornil na skutečnost, že sir Henry Parkes má nejvíce zkušeností pro tuto pozici.¹⁹¹ Většina delegátů se k tomuto rozhodnutí připojila. Nejčastěji upozorňovali na zkušenosti sira Henryho Parkese ve politice, kdy byl nejdéle sloužící premiér ze všech premiérů přítomných. Dalším důvodem bylo Parkesovo přispění k oživení a rozšíření myšlenky na federalizaci australských kolonií. Objevil se také názor, že Parkes je logickou volbou na prezidenta shromáždění, jelikož se konference koná v jeho kolonii Novém Jižním Walesu.¹⁹²

Událost takového dosahu, jako je Národní australasijská konference, neušla ani dobovému tisku. Informace o shromáždění, jmenné seznamy zúčastněných, popisy jednání a otevíracího dne plnily stránky každého deníku v australských koloniích. *The Sydney Morning Herald* si v článku z 3. března 1891 nazvaném *The Federation Convention: Opening Day* všímá zvláštního zahájení takto významné události. „*Pochmurné zahájení Federální konvence bylo ve zvláštním kontrastu k důležitosti této události.*“¹⁹³ Text upozorňuje na absenci jakéhokoli formálního průvodu, nepřítomnost vojáků, žádné zvuky trubek ani bubnů. Zahájení federální konference nedoprovázela žádná pompa, jaká doprovází zahájení zasedání parlamentu Nového Jižního Walesu. Autor článku pozoroval jednotlivé účastníky konference při jejich shromažďování. Upozorňuje na vážnost v jejich tvářích, čímž dávají najevo své uvědomění si skutečnosti, že vytvářejí historii. Tato myšlenka utváření historie se prolíná celým článkem, je v něm cítit veliké očekávání. Dále shrnuje jednání prvního dne zasedání. Píše o zvolení sira Henryho Parkese prezidentem tohoto shromáždění a jeho vřelém přijetí členy konference.

Události se věnoval i jihoaustralský deník *South Australian Register*. Ten v článku nazvaném *National Australasian Convention* z 2. března 1891 shrnuje fakta, která vedla k ustavení tohoto shromáždění. „*Zřejmě nejdůležitější událost v historii Austrálie je dnešní zahájení konvence v Sydney, jež má „zvážit a podat zprávu o adekvátním plánu na vytvoření federální ústavy.*“¹⁹⁴ Věnuje se založení Federální rady a následnému zklamání nad její nefunkčností. Upozorňuje na skutečnost, že jednání v Sydney v roce 1883 proběhla za

¹⁹⁰ *Official Record of the Debates of the National Australasian Convention*, s. 3 [cit. 2019-07-04]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 4.

¹⁹² Tamtéž, s. 3-6.

¹⁹³ *The Federation Convention: Opening Day. The Sydney Morning Herald*, 3. březen 1891, s. 2 [cit. 2019-07-04]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>. *The sombre opening of the Federation Convention was in strange contrast to the importance of the occasion.*

¹⁹⁴ *National Australasian Convention. The South Australian Register*, 2. březen 1891, s. 5-6 [cit. 2019-07-05]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>.

zavřenými dveřmi.¹⁹⁵ Neúspěch Federální rady autor přisuzuje neúčasti silné mateřské kolonie Nového Jižního Walesu. Dále je zmíněn proslov sira Henryho Parkese v Tenterfieldu a shromáždění premiéru v Melbourne v roce 1890, spolu se všemi pěti body, na kterých se melbournská konference shodla.¹⁹⁶ Poté následuje výčet delegátů za jednotlivé australasijské kolonie. Zajímavý je závěr článku, kde je upozorněno na banket pořádaný vládou Nového Jižního Walesu pro delegáty jednotlivých kolonií. Na banket byli pozváni i novináři. Autor věří, že proslovy na banketu mohou přinést zajímavé a důležité informace. Má se jednat o „*úžasné shromáždění, na které bylo rozesláno přes 700 pozvánek skrze všechny kolonie.*“¹⁹⁷

Uvnitř jednotlivých delegací nepanovala vždy shoda. V delegaci z Nového Jižního Walesu panovala dlouhodobá realita mezi premiérem sirem Henrym Parkesem a jeho opozičníkem Georgem Richardem Dibbsem.¹⁹⁸ George Dibbs se snažil stát ve všech návrzích, které navrhoval Henry Parkes, na druhé straně barikády. George Gipps navrhoval kompletní australskou unii jakožto nezávislý stát.¹⁹⁹ Největší vyvrcholení sporu Parkes – Dibbs nastalo při jmenování delegátů za Nový Jižní Wales. Tehdy se rozhořela diskuze nad delegáty, které jmenoval sám sir Henry Parkes. George Dipps prohlašoval, že ač je v opozici, má právo zúčastnit se konference v Sydney. Celý tento spor nakonec vyřešili pomocí tajného hlasování volebními lístky.²⁰⁰ Alfred Deakin George Gibbse označuje jako „*izmaelitu shromáždění*“.²⁰¹ Delegace z Victorie byla také rozdělena na dva tábory. Premiér James Munro byl však schopen dosáhnout dohody, na jejímž základě se všichni viktoriánští delegáti scházeli každé ráno v Munroově hotelovém pokoji, kde si vyměnili vzájemně názory.²⁰² Tato dohoda ale neměla dlouhého trvání. James Munro využil svého zmocnění, které získal od vlády Victorie, jež ho opravňovalo jmenovat náhradníky za nepřítomné členy delegace. Zneužil této pravomoci k nahrazení nepřítomného generálního prokurátora (*Attorney General*) sira Henryho Wrixona. Tento čin Jamesa Munroa ukončil jakékoliv vztahy ve viktoriánské delegaci, již nedocházelo k žádným dalším konzultačním setkáním. Ač byli delegáti vůči sobě přátelští, každý jednal individuálně.²⁰³

¹⁹⁵ National Australasian Convention. *The South Australian Register*, 2. březen 1891, s. 5-6 [cit. 2019-07-05]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>.

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ Tamtéž.

¹⁹⁸ DEAKIN, s. 39.

¹⁹⁹ QUICK – GARRAN, s. 122.

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ *Ishmaelite of the Convention*, DEAKIN, s. 39. Pojem izmaelita je odvozen od starozákonního Izmaela, syna Abraháma.

²⁰² DEAKIN, s. 40.

²⁰³ DEAKIN, s. 40.

Nejvýznamnější přínos této konference leží ve vytvoření návrhu zákona na vznik Australského společenství. Návrh zákona byl konferencí přijat 9. dubna 1891 a položil základ na vytvoření unie.²⁰⁴ V preambuli se kolonie zavazují ke sjednocení pod federální společenství (*Federal Commonwealth*) pod vládou Koruny Spojeného království Velké Británie a Irska. Přijetím tohoto zákona je zrušen zákon o Australasijské federální radě z roku 1885. Zde lze tedy najít konec existence Federální rady. Ústava vkládala moc do rukou federálního parlamentu (*Federal Parliament*), jenž se skládá z Jejího Veličenstva senátu a sněmovny reprezentantů.²⁰⁵ Královna dle tohoto zákona může čas od času jmenovat generálního guvernéra (*Governor-General*), který bude reprezentovat Její Veličenstvo ve Společenství. Bude vládnout takovými pravomocemi, kterými ho Její Veličenstvo vybaví. V první části první kapitoly zákona se dále stanovuje plat generálního guvernéra, rozšíření platnosti ústavy i na generálního guvernéra, přísahu věrnosti, stanovení zasedání parlamentu na období minimálně jedenkrát ročně a privilegia jednotlivých komor federální vlády. Část druhá kapitoly první se věnuje senátu. V senátu bude každý stát federace zastupovat osm reprezentantů na šest let. Dále se zabývá formou volby prezidenta senátu, jež má proběhnout vždy na prvním zasedání senátu. Třetí část první kapitoly vytváří sněmovnu reprezentantů (*House of Representatives*). Volba bude probíhat každé tři roky všeobecnou volbou, kdy za každých třicet tisíc lidí v kolonii zasedá jeden reprezentant. Pátá část definuje pravomoci federálního parlamentu, který je subjektem pod ústavou.

Kapitola druhá zákona o Australském společenství určuje výkonnou moc ve federaci. Výkonná moc náleží královně, která ji vykonává pomocí generálního guvernéra jakožto svého reprezentanta.²⁰⁶ Zároveň je ustanovena rada, která má generálnímu guvernérovi radit při vládě. Oficiální název této rady zní Federální výkonná rada (*Federal Executive Council*). Ve třetí kapitole je definována federální jurisdikce. Na základě tohoto zákona je zřízen Nejvyšší soud Austrálie. Dále rozebírá rozsah pravomocí federálních soudů. Čtvrtá kapitola zákona se věnuje financím a obchodu. Zřizuje státní pokladnu, svobodný trh, zakazuje preferenční obchod mezi státy.

Kapitoly pět a šest se zabývají vnitřním uspořádáním států ve společenství. Zaručuje kontinuitu parlamentů v jednotlivých koloniích/státech. Moc, kterou do této doby vykonávali jednotliví koloniální guvernéři, jim zůstane nyní jakožto guvernéřům států. Jmenování státních

²⁰⁴ *Official Record of the Debates of the National Australasian Convention*, s. 955 [cit. 2019-07-05]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 945.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 955.

guvernérů závisí na jednotlivých parlamentech a jejich rozhodnutí. Kapitola pátá také explicitně zakazuje, aby člen státního parlamentu byl zároveň členem federálního parlamentu. Státům je odebráno právo uvalovat exportní a importní cla, jedná se pouze o právo celého společenství. Státy nesmějí diskriminovat jakékoliv náboženství. Státy mohou předat část svého území jako teritorium pod přímou vládu federální vlády.

Návrh tohoto zákona se neobešel bez problémů. Prvním problémem se ukázala otázka reprezentace jednotlivých kolonií ve sněmovně reprezentantů. Některé z malých kolonií/států se cítily jakožto nedostatečně zastoupené.²⁰⁷ Proto došlo k dohodě již zmíněného řešení v podobě pevně stanoveného množství senátorů a jednoho poslance na každých třicet tisíc obyvatel. Díky tomuto zákonu získala myšlenka federace pevné základy, již nebyla pouze představou v myslích několika jednotlivců.²⁰⁸ Zákon byl z doporučení shromáždění postoupen jednotlivým koloniálním parlamentům, které ho měly podrobit referendu. Po přijetí zákona minimálně třemi koloniemi, měla být podána žádost imperiální vládě o jeho schválení a uvedení v platnost.²⁰⁹

Avšak pokus o zavedení federace v Austrálii nevyšel. Po předání zákona parlamentu Nového Jižního Walesu k odhlasování, George Houston Reid proti němu provedl útok.²¹⁰ Upozorňoval na rozsáhlé pravomoci federálního senátu a nedostatečně garantované principy zodpovědné vlády. Reidův útok a další okolnosti odsoudily zákon k neúspěchu. Ostatní kolonie se neodhodlaly pokračovat bez své mateřské kolonie, Nového Jižního Walesu.²¹¹ Objevila se kritika samotné konference a zákona. Kritici prohlašovali, že delegáti na konferenci nebyli zvoleni lidem a samotná ústava by měla být odsouhlasena australským lidem v referendu.²¹² I když tento první pokus zklamal, touha po federalizaci se již rozšířila mezi obyvatelstvo. Příkladem této angažovanosti obyvatelstva je konference v městečku Corowa v Novém Jižním Walesu.²¹³ Veřejně přístupné shromáždění mělo rozhodnout o nejlepším způsobu unie kolonií/států.²¹⁴ Angažuje se zde sir John Quick, nejznámější pro své monumentální dílo *The Annotated Constitution of the Australian Commonwealth* z roku 1901, jenž sepsal se sirem

²⁰⁷ CRAMP, s. 137.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 138.

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ Tamtéž, s. 139.

²¹² DEAKIN, s. 55.

²¹³ CRAMP, s. 141.

²¹⁴ DEAKIN, s. 55.

Robertem Garranem.²¹⁵ Corowa dohodla, že delegáti na příští federální konferenci budou navoleni obyvatelstvem, delegáti poté vytvoří nový návrh zákona, který odhlasují obyvatelé jednotlivých kolonií ve všelidovém referendu.²¹⁶ Další ukázkou aktivity občanů je takzvaná Asociace rodilých Australanů (*Australian Natives Association*; ANA), která sdružovala mladou generaci převážně v kolonii Victoria.²¹⁷

Objevila se ale i myšlenka na kompletní sjednocení australských kolonií do jednoho státu. Nikoliv federaci, ale unii, navrhovanou Georgem Dibbsem, tehdy premiérem Nového Jižního Walesu.²¹⁸ Navrhoval sjednocení dvou velkých kolonií – Nového Jižního Walesu a Victorie – a pozdější navázání ostatních kolonií ve sférách jejich vlivu. Tento unionistický plán ve své podstatě rozdělil Austrálii na dvě části. Část velkých států (Nový Jižní Wales a Victoria) a část malých států (Jižní Austrálie, Západní Austrálie, Queensland, Tasmánie). Velké státy měly vytvořit ústavu, kterou by pak ostatní státy přijaly, tímto aktem se ovšem dotkly samosprávy a zodpovědné vlády, které si ostatní kolonie tak vážily.²¹⁹

V roce 1894 došlo k politické změně v Novém Jižním Walesu. Novým premiérem se stal již zmíněný George Houston Reid, muž, jenž provedl v roce 1891 silný výpad proti návrhu zákona o vzniku Australského společenství, díky čemuž tento pokus zklamal. Prohlásil vznik federace na území Austrálie za součást svého programu.²²⁰ 29. ledna 1895 se sešli premiéři australských kolonií na konferenci ve městě Hobart.²²¹ Byli jimi George H. Reid za Nový Jižní Wales, George Turner za Victorii, Hugh M. Nelson za Queensland, Charles C. Kingston za Jižní Austrálii, Edward Braddon za Tasmánii a John Forrest za Západní Austrálii.²²² Tato schůze dohodla, že na příští konferenci bude vysláno deset delegátů za každou kolonii, kteří sepiší detaily plánu na federaci. Vytvořenou ústavu poté odhlasuje referendum a předá ji imperiální vládě.²²³ V návaznosti na tyto dohody začaly vydávat jednotlivé koloniální parlamenty zmocňovací zákony, kterými si připravovaly legislativní půdu na volbu delegátů na konferenci a pozdější referendum o ústavě.

²¹⁵ *Australian Dictionary of Biography* [cit. 2019-07-06]. Dostupné online: <http://adb.anu.edu.au/biography/quick-sir-john-8140>.

²¹⁶ CRAMP, s. 141.

²¹⁷ QUICK – GARRAN, s. 151.

²¹⁸ Tamtéž, s. 155.

²¹⁹ Tamtéž, s. 157.

²²⁰ Tamtéž, s. 157.

²²¹ CRAMP, s. 141.

²²² QUICK – GARRAN, s. 158.

²²³ CRAMP, s. 142.

4.2 Ústavní konference, 1897–1898

Mezi lety 1897–1898 proběhla v Austrálii ústavní konference, která měla ve svém výsledku vést k vytvoření zákona o vzniku Australského společenství a dovršit téměř sto let trvající snahu o federalizování Austrálie a kolonií v ní ležících. Konference byla rozdělena do tří sezení. První setkání proběhla od 22. března do 5. května 1897 v Adelaide, Jižní Austrálie.²²⁴ Druhé zasedání se konalo od 2. září do 24. září v Sydney, Nový Jižní Wales.²²⁵ Třetí zasedání se setkala v Melbourne, Victoria od 20. ledna do 17. března 1898.²²⁶ Na těchto ústavních konferencích se prosadí většina Otců zakladatelů sjednocené, federalizované Austrálie. Za Nový Jižní Wales zde byl přítomen Edmund Barton, první premiér Australského společenství.²²⁷ Za Jižní Austrálii Charles Cameron Kingston, tehdy premiér kolonie Jižní Austrálie, poté první ministr obchodu. Dále za stejnou kolonii Richard Chaffey Baker, jenž byl pozdějším prvním prezidentem senátu.²²⁸ Za Victorii již zmíněný John Quick a Alfred Deakin, jenž zastával později úřad premiéra Australského společenství.²²⁹

V pondělí 22. března 1897 se ve městě Adelaide, hlavním městě Jižní Austrálie, sešla Národní australasijská konference (*National Australasian Convention*) složená z navolených delegátů. Tito delegáti byli navoleni na základě dohod z premiérské konference držené v Hobartu v roce 1895.²³⁰ Prezidentem konference byl zvolen premiér Jižní Austrálie Charles Cameron Kingston. Vyzdvihovali jeho zájem o předchozí konferenci v Sydney v roce 1891 a jeho přínos na vytvoření zákona o společenství na té samé konferenci.²³¹

Události si všímá i jihoaustralský tisk. Opět se obrátím na *South Australian Register*. Ve článku z pondělí 22. března 1897 autor píše, že události prvního dne konference v Adelaide, jsou „*předmluvou k mnohem důležitější kapitole v dějinách federálního hnutí...*“.²³² Autor článku si všímá nepřítomnosti delegace ze Západní Austrálie, jež dorazila až o čtyři dny později, kvůli zpoždění s volbou delegátů, kteří byli zvoleni až 13. března oběma komorami

²²⁴ *Official Record of the Debates of the National Australasian Convention*, s. 1-1218 [cit. 2019-07-07]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

²²⁵ *Official Record of the Debates of the Australasian Federal Convention (Second Session)*, s. 1-1110 [cit. 2019-07-07]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

²²⁶ *Official Record of the Debates of the Australasian Federal Convention (Third Session)*, s. 1-2544 [cit. 2019-07-07]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

²²⁷ *Official Record of the Debates of the National Australasian Convention*, s. 1 [cit. 2019-07-07]

²²⁸ Tamtéž, s. 2.

²²⁹ Tamtéž, s. 2.

²³⁰ CRAMP, s. 141.

²³¹ Tamtéž, s. 2.

²³² The Federal Movement and the Convention. *The South Australian Register*, 22. březen 1897, s. 4 [cit. 2019-07-08]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>.

západoaustralského parlamentu.²³³ Dále autor porovnává tuto konferenci s předchozími velkými konferencí, s premiérskou konferencí v Melbourne 1890 a Národní australasijskou konferencí v Sydney 1891. Píše, že tato konference, na rozdíl od předchozích, nese lidovou a legislativní podporu.²³⁴ Dle autora je svolání této konference třetím krokem ke vzniku Australského společenství. Prvním krokem bylo přijetí zmocňovacího zákona pro volbu delegátů, druhý krokem pak samotná volba delegátů na toto shromáždění. Je zajímavá přítomnost úvahy o dříve jednotné Austrálii spravované jednou vládou, kterou je myšlena mateřská kolonie Nový Jižní Wales, jejíž pravomoci, jak uvádí autor, sahaly od východních hranic Západní Austrálie po východní pobřeží australského kontinentu, a zahrnovala Tasmánii a po krátkou dobu i Nový Zéland.²³⁵ Myšlenka federální Austrálie tedy dle něj není v ničem nová, ale časy se velmi změnily a s nimi se měnily i podmínky. Muži, jenž vstupují na půdu konference, prohlásili své odhodlání odhodit provincialismus a stát se opravdovými Australany.²³⁶ Autor v článku upozorňuje i na důležité otázky, které dle něj stanovil už sir Samuel Griffith. Klade si otázky, kde má vést hranice mezi federální vládou a jednotlivými státy a jaká práva mají prozatím nezávislé státy odevzdat centrální autoritě. Na závěr autor prohlašuje, že zvolení delegáti „*po aplikování vysokých kvalit osvětleného státnictví, mají záviděníhodnou možnost dosáhnou trvalé slávy a vděčnosti nejen jejich současníků, ale i nenarozených generací Australanů.*“²³⁷

Konference v Adelaide musela nejdříve vyřešit jistý problém s návrhem zákona o Australském společenství vytvořeném na předchozí velké konferenci v Sydney 1891. Nabízely se v podstatě dvě možnosti, jak s tímto zákonem naložit. Buďto ho mohli přijmout jako základ pro svou práci, rozšířit a přepracovat ho. Nebo vypracovat kompletně nový návrh zákona a ústavu.²³⁸ Delegáti nakonec rozhodli, že ústava bude tvořena od začátku. Nebude formálně budovat svou práci na základech práce někoho jiného, jelikož by tím konference podkopala svůj mandát od lidí.²³⁹ Došlo k sestavení ústavní komise, která měla návrh ústavy zhotovit. Spolu s tím vznikly i finanční komise a soudní komise, jež měly ústavní komisi pomáhat.²⁴⁰ 12. dubna 1897 předložila ústavní komise svůj návrh zákona o Australském společenství

²³³ QUICK – GARRAN, s. 165.

²³⁴ The Federal Movement and the Convention. *The South Australian Register*, 22. březen 1897, s. 4 [cit. 2019-07-08]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ QUICK – GARRAN, s. 165.

²³⁹ Tamtéž, s. 166.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 167.

konferenci. Edmund Barton, který 12. dubna přednesl výsledky ústavní komise, se často odvolává k návrhu zákona z roku 1891. Byl pro ně inspirací. Zároveň některá jeho znění radikálně změnili.²⁴¹ Došlo například ke změně senátu, jenž přeměnil ve Shromáždění států (*States Assembly*).²⁴² Počet zástupců států ve shromáždění byl snížen z osmi na šest. Volba těchto zástupců bude probíhat každé tři roky přímou lidovou volbou. Na rozdíl od návrhu z roku 1891, kdy zástupce do senátu volila sněmovna reprezentantů.²⁴³ Dalším návrhem je, aby ve shromáždění byl vždy jeden zástupce na dva poslance ve sněmovně reprezentantů. Takto upravený návrh zákona předali jednotlivým koloniálním parlamentům k projednání. Největší problém opět představovala disproporce v zastoupení velkých a malých států v senátu.²⁴⁴ Přesto se tento návrh dokázal pohybovat střední cestou mezi jednotlivými střety zájmů mezi koloniemi i uvnitř kolonií samotných.²⁴⁵

Druhá část ústavní konference proběhla v Sydney, kde se sešla ve čtvrtek 2. září 1897.²⁴⁶ Cílem této konference bylo vyřešit všechny dodatky a komentáře z návrhu ústavy a zákona o Australském společenství, jež podaly jednotlivé koloniální parlamenty po projednání.²⁴⁷ Doplnků bylo skoro 300.²⁴⁸ Existovalo několik problémů, kterým musela konference v Sydney věnovat pozornost: systém reprezentace jednotlivých států v senátu; pravomoc senátu v rozhodování o výši daní a státního rozpočtu (tzv. *money bill*); finanční uspořádání mezi jednotlivými státy a proponovaným společenstvím; opatření proti uvážnutí na mrtvém bodě; kontrola splavných řek.²⁴⁹ Situace ohledně senátu byla vyřešena zavedením rovného zastoupení místo proporčního.²⁵⁰ Jednalo se o kompromis, na který musely přistoupit větší kolonie, aby menší kolonie nevytvořily opozici proti tomuto zákonu. Řešení situace, kdy by jednání uvázla na mrtvém bodě, našli v rozpuštění obou komor, jak senátu, tak sněmovny reprezentantů a společným zasedáním.²⁵¹ Návrh poté musel získat tři pětiny hlasů.²⁵² Zasedání konference v Sydney bylo nakonec 24. září odloženo na čtvrtek 20. ledna do Melbourne, což mělo dát

²⁴¹ *Official Record of the Debates of the National Australasian Convention*. s. 433 [cit. 2019-07-08]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

²⁴² Tamtéž.

²⁴³ Tamtéž, s. 435.

²⁴⁴ CRAMP, s. 144.

²⁴⁵ QUICK – GARRAN, s. 186

²⁴⁶ *Official Record of the Debates of the Australasian Federal Convention (Second Session)*, s. 1 [cit. 2019-07-08]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 1.

²⁴⁸ CRAMP, s. 144.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 144.

²⁵⁰ QUICK – GARRAN, s. 189.

²⁵¹ Tamtéž, s. 193.

²⁵² CRAMP, s. 145.

Queenslandu dostatek času na navolení delegátů a zúčastnění se této velké konference.²⁵³ Avšak třetí pokus o zavedení zmocňovací zákona opět zklamal kvůli vnitřní roztržičnosti kolonie.²⁵⁴

Třetí část ústavní konference se sešla poprvé ve čtvrtek 20. ledna 1898 ve dvanáct hodin v Melbourne, Victoria.²⁵⁵ Její zasedání trvalo od 20. ledna do 17. března 1898.²⁵⁶ Na začátek této části konference mně zaujala petice, kterou zaslali obyvatelé Jižní Austrálie. Podepsalo se pod ní 1643 voličů a žádali v ní zavedení Hare-Spenceho metody volby do federálního parlamentu.²⁵⁷ Dle mého názoru tato petice názorně ukazuje velký zájem obyvatelstva australských kolonií nejen o samotné federalizování, ale i o budoucí fungování federalizované Austrálie a jejího volebního systému.

Melbournská konference měla dořešit poslední otázky, které nepřišly na program v Sydney, vydat finální znění zákona o zřízení Australského společenství (*Commonwealth of Australia Bill*) a završit tímto aktem svou roční práci.²⁵⁸ První otázka, která se řešila, byla otázka řek. Největší zájem budila tato problematika u kolonie Jižní Austrálie, která žádala podřízení navigace, zavlažování a zadržování vody kompletně pod federální vládu.²⁵⁹ Jižní Austrálie argumentovala tím, že velké řeky nepatří jedné kolonii, ale všem, jsou ve své podstatě národním vlastnictvím. Navigace na splavitelných řekách byla podřízena federální kontrole, přičemž definice byla rozšířena na všechny řeky, které byly splavné pro potřeby obchodu.²⁶⁰ Ve finanční otázce se řešení navrátilo k návrhu z roku 1891, čili přerozdělování financí podle příspěvku jednotlivých států po dobu pěti let.²⁶¹ Další otázkou bylo umístění hlavního města. Padl návrh na umístění hlavního města v Sydney, ten neprošel. Další navrhovali místa jako St. Kilda ve Victorii, Mount Gambier v Jižní Austrálii nebo Tasmánie.²⁶² Nakonec padlo rozhodnutí umístit hlavní město uvnitř federálního teritoria, pozdější Teritorium hlavního města Austrálie (*Australia Capital Territory*, nebo také *Federal Capital Territory*).²⁶³

²⁵³ *Official Record of the Debates of the Australasian Federal Convention (Second Session)*, s. 1110 [cit. 2019-07-09]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

²⁵⁴ QUICK – GARRAN, s. 193.

²⁵⁵ *Official Record of the Debates of the Australasian Federal Convention (Third Session)*, s. 1 [cit. 2019-07-09]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 1-2521.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 1. Jedná se o systém jednoho přenosného hlasu. Volič hlasuje pro více kandidátů, které odstupňuje číselně podle vlastních preferencí. Poprvé byl tento systém zaveden v Tasmánii v roce 1896 na popud Andrew Inglis Clarka.

²⁵⁸ LOBINGIER, Charles Sumner, *People's Law or Popular Participation in Law-Making from Ancient Folk-Moot to Modern Referendum: A study in the Evolution of Democracy and Direct Legislation*. London 1909. s. 392.

²⁵⁹ QUICK – GARRAN, s. 194.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 195.

²⁶¹ Tamtéž, s. 197.

²⁶² Tamtéž, s. 204.

²⁶³ Tamtéž, s. 204.

17. března 1898 se konference sešla naposledy. Premiérům jednotlivých kolonií byly předány kopie návrhu zákona o Australském společenství (*Draft of the Commonwealth of Australia Constitution Bill*), přijatého v této podobě shromážděním.²⁶⁴ Mnoho mluvčích vyjádřilo své potěšení z vykonané práce a víru v budoucnost. Celé zasedání, a vlastně celou tuto konferenci, ukončil její prezident Charles Cameron Kingston. „*Jelikož jsou zákonné požadavky splněny, je nyní mou povinností za několik okamžiků prohlásit jednání konference za uzavřené. Ale myslím, že ještě před tím by měla být svolána sláva Královně a poté sláva Austrálii. Všichni přítomní se mohou připojit. [...] Nyní prohlašuji zasedání konference za uzavřené.*“²⁶⁵ Schůze ukončila tímto prohlášením prezidenta své zasedání v Melbourne ve tři čtvrtě na pět večer. Zasedání, jež s přestávkami trvala od 22. března 1897 do 17. března 1898 a vystřídala tři města, Adelaide, Sydney a Melbourne, přinesla svá ovoce. Na konci těchto zdoluhavých jednání stál dokument, který měl završit skoro stoletý vývoj sbližování australských kolonií.

4.3 Referendum 1898, premiéřská konference 1899

V červnu 1898 byl zákon předán lidem k odhlasování v referendu.²⁶⁶ Referendum proběhlo na základě zmocňovacího zákona, který umožňoval i volbu delegátů na ústavní konference 1897–1898. Volit měli lidé ve čtyřech koloniích, Novém Jižním Walesu, Victorii, Tasmánii a Jižní Austrálii. Lidé v Západní Austrálii volit nemohli, jelikož kvůli přijatému zmocňovacímu zákonu čekala Západní Austrálie na výsledek hlasování v Novém Jižním Walesu.²⁶⁷ V Queenslandu, ani na Novém Zélandu se nevolilo, zmocňovací zákony neprošly zdejšími parlamenty. Centrem všeho dění se stal Nový Jižní Wales. V této kolonii totiž stanovili pevný počet 80 000 hlasů, kterých muselo být dosaženo pro přijetí zákona.²⁶⁸ Lidé odevzdali 71 000 hlasů pro, a ač bylo o 5000 hlasů pro více, než hlasů proti, nedosáhli požadovaného čísla.²⁶⁹

²⁶⁴ *Official Record of the Debates of the Australasian Federal Convention (Third Session)*, s. 2466 [cit. 2019-07-09]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 2521. *The statutory requirements having now been complied with, it will be my duty in a moment to declare the proceedings of this Convention closed. However, before doing so I think it would be becoming that cheers should be given for the Queen, and afterwards cheers should be given for Australia. All present will be permitted to join. [...] I now declare the proceedings of this Convention closed.*

²⁶⁶ LOBINGIER, s. 392.

²⁶⁷ LOBINGIER, s. 392.

²⁶⁸ CRAMP, s. 147.

²⁶⁹ MITCHELL, s. 282.

V ostatních třech koloniích hlasovalo pro většina obyvatel. Celkově k referendu hlasovalo pro zákon skoro 220 000 obyvatel.²⁷⁰

Neúspěchu referenda si všiml *The Sydney Morning Herald* v sobotu 4. června 1898. Autor si v článku stěžuje, zda chce vláda Nového Jižního Walesu připravit své občany o moc podílet se na vytváření národa. Odvolává se na stanovené množství 80 000 hlasů potřebných pro přijetí zákona.²⁷¹ Ale i přesto, že požadovaného počtu nebylo dosaženo, hlasování ukázalo vůli většiny pro přijetí zákona. U autora lze pozorovat jeho silné profederální citění. Ve druhém odstavci zmiňuje svolání, které si dle něj řekli protifederálně zaměření lidé: „*Oh, za záplavu deště!*“.²⁷² Toto prohlášení přirovnává ke slavnému prohlášení Arthura Wellesleyho, prvního vévody z Wellingtonu: „*Oh, Blüchera nebo noc!*“.²⁷³ Dle autora ale osud plánoval jinak, ač den začal mlhavě, slunce brzy vyšlo a mlha se rozplynula. Dále popisuje velkou aktivitu podporovatelů zákona, hlavně z řad politiků. Zatímco opozice žádnou aktivitu nevykonávala. Volby probíhaly naprosto ukázněně. Jediné narušení pořádku proběhlo při zveřejňování výsledků před kanceláří samotného *Sydney Morning Herald*. Poté, co čísla překročila 60 000 hlasů pro, začalo množství rychle stoupat a přehoupla se přes požadované množství 80 000 hlasů. Avšak zjistili, že se jednalo o chybu, jenž byla způsobena duplikací některých telegraficky poslaných hlasů.

Události v Austrálii rezonovaly i v zahraničí. *The Sydney Morning Herald* v pátek 3. června 1898 publikoval text nazvaný *Pozdravy z Kanady (Greetings from Canada)*.²⁷⁴ Pod tímto přáním byl podepsán sedmý premiér Kanadského dominia sir Wilfrid Laurier, který ho poslal premiérovi Nového Jižního Walesu Georgi Houstonu Reidovi 1. června. Zněla následovně: „*Konfederovaná Kanada posílá pozdravy a srdečná přání úspěchu procesu konfederované Australázie.*“²⁷⁵

Neúspěch zákona v Novém Jižním Walesu vedl k novému předělání zákona. Proto premiér Nového Jižního Walesu Georg Houston Reid svolal novou premiérskou konferenci do

²⁷⁰ CRAMP, s. 147.

²⁷¹ Federation. *The Sydney Morning Herald*, 4. červen 1898, s. 9 [cit. 2019-07-10]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>.

²⁷² Tamtéž, *Oh, for a deluge of rain!*

²⁷³ *Oh, Blücher or night*. Tento citát je ale ve článku chybný, Wellington měl totiž u Waterloo pronést: „*Give me night, or give me Blücher*“ (Dej mi noc, nebo Blüchera).

²⁷⁴ Greetings from Canada. *The Sydney Morning Herald*, 3. červen 1898, s. 5 [cit. 2019-07-10]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>.

²⁷⁵ Greetings from Canada. *The Sydney Morning Herald*, 3. červen 1898, s. 5 [cit. 2019-07-10]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>. *Confederated Canada sends greetings and heartfelt wishes for the success of the cause of Confederated Australasia.*

Melbourne v roce 1899. Tentokrát se této konferenci zúčastnil i Queensland.²⁷⁶ Tato konference měla zvážit doplňky a změny, které navrhovala vláda Nového Jižního Walesu. První problém ležel v řešení situace, kdy jednání obou komor federálního parlamentu uváznou na mrtvém bodě. Místo tří pětin většiny nyní pro odsouhlasení potřebovali souhlas absolutní většiny z celkového počtu členů obou komor parlamentu.²⁷⁷ Největší problém představovaly finanční klauzule. Nový Jižní Wales chtěl odstranění tzv. Braddonovy kaňky (*Braddon blot*). Jednalo se o klauzuly protlačenou sirem Edwardem Braddonem, dle které mělo společenství vracet fixní procento z vybraných cel.²⁷⁸ Trvání této klauzule omezili na deset let a do té doby, než federální parlament vytvoří jiné řešení.²⁷⁹ Předposledním bod představovalo umístění hlavního města federace. Zde se nacházela výrazná třecí plocha mezi Noým Jižním Walesem a Victorií. Sydney nemohlo akceptovat Melbourne a Melbourne nemohl akceptovat Sydney.²⁸⁰ Dohodli, že umístění nového hlavního města bude v kompetenci až vzniklého federálního parlamentu. Novému Jižnímu Walesu avšak Victoria ustoupila v umístění hlavního města na území Nového Jižního Walesu. Na druhé straně si Victoria vynutila dva doplňkové body. Za prvé, hlavní město bude ležet ve vzdálenosti minimálně 100 mil (160 km) od Sydney. Za druhé, parlament zůstane v Melbourne, dokud nevybere příhodné místo pro hlavní město.²⁸¹ Všechny změny hranic jednotlivých států musí odsouhlasit většina obyvatel daného státu.

4.4 Referendum 1899

20. června 1899 proběhlo nové referendum, ve kterém se lidé měli vyjádřit k jim předloženému, pozměněnému návrhu.²⁸² John Quick a Robert Garran toto referendum ve své práci *The Annotated Constitution of the Australian Commonwealth* nazývají „posledním velkým soubojem“.²⁸³ V Novém Jižním Walesu deníky vyjadřovaly velkou podporu federální myšlence a volaly po přijetí zákona. *The Sydney Morning Herald* podává na svých stránkách z úterý 20. června 1899 zprávy o mnoha setkáních jak federalistů samotných, tak i mezi federalisty a anti-federalisty.²⁸⁴ Ve středu 21. června 1899 na páté stránce *The Sydney Morning Herald* září palcový nadpis *FEDERATION*. Zákon o Australském společenství prošel

²⁷⁶ CRAMP, s. 148.

²⁷⁷ QUICK – GARRAN, s. 218.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 177.

²⁷⁹ CRAMP, s. 148.

²⁸⁰ MITCHELL, s. 282.

²⁸¹ QUICK – GARRAN, s. 219.

²⁸² CRAMP, s. 152.

²⁸³ QUICK – GARRAN, s. 222.

²⁸⁴ *The Sydney Morning Herald*, 20. červen 1899, s. 8 [cit. 2019-07-10]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>

referendem s neskutečným ziskem 101 200 hlasů.²⁸⁵ V článku je kladen důraz na počasí 20. června, kdy se nad voliči rozpínala „zatažená, šedá oblaka, která předvídala vlhký den“.²⁸⁶ Ale naštěstí přišla kouzelná změna, kdy slunce vystoupalo na oblohu a mlha se rozplynula. Federalisté toto viděli jako šťastné znamení.

Všechny ostatní kolonie tento zákon také přijaly. Referendu předcházelo přijetí nových zmocňovacích zákonů, které povolovaly referendum. Victoria tento zákon přijala již v dubnu. Zrak všech se ale upínal na Queensland. Ten, ač byl součástí jednání v roce 1891, od té doby příliš velkou aktivitu nevyvíjel a neúčastnil se ani vytváření tohoto zákona.²⁸⁷ Zákon tedy šel před obyvatele Queenslandu jako naprosto neznámá záležitost. Obyvatelé se obávali konkurence z Nového Jižního Walesu, což vedlo ke vzniku velké opozice proti federalizaci.²⁸⁸ I přesto v referendu zákon prošel s počtem 38 488 hlasů pro, přičemž proti hlasovalo 30 996 obyvatel.²⁸⁹ Jednalo se tedy o velmi těsný výsledek, který ukazoval, že ne všichni stojí jednoznačně na straně federace. Do událostí se začíná zapojovat i Západní Austrálie, jenž do této doby stála spíše stranou. Žádala čtyři doplňky, přičemž hlavní z nich bylo právo zavést clo na dovoz z ostatních kolonií/států na pět let. Když premiér John Forrest předložil tyto návrhy ostatním premiérům, neuspěl.²⁹⁰ Zákon totiž přijalo pět kolonií ze šesti, které neměly žádný problém s jeho zněním. Nový Zéland se už v této době neúčastnil a nebyl považován za pravděpodobného člena federace.²⁹¹ I přesto vláda Nového Zélandu požádala o možnost vstupu jakožto původní člen někdy v budoucnu.²⁹²

4.5 Delegace do Velké Británie a vyhlášení státu

Nyní zbýval poslední krok, předat zákon britskému parlamentu a královně ke schválení. Byla vytvořena delegace po jednom členu z každé australské kolonie a vyslána do Velké Británie. Členy této delegace tvořil Edmund Barton za Nový Jižní Wales, Alfred Deakin za Victorii, James Robert Dickson za Queensland, Charles Cameron Kingston za Jižní Austrálii a Stephen Henry Parker za Západní Austrálii. V Londýně se k této delegaci připojil sir Philip Oakley Fysh

²⁸⁵ Federation. *The Sydney Morning Herald*, 21. červen 1899, s. 5 [cit. 2019-07-10]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>. Těchto hlasů bylo ale dle Karla R. Crampa v Novém Jižním Walesu až 107 420. Viz CRAMP, s. 152.

²⁸⁶ Tamtéž.

²⁸⁷ QUICK – GARRAN, s. 224.

²⁸⁸ Tamtéž, s. 224.

²⁸⁹ CRAMP, s. 152.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 153.

²⁹¹ LOBINGIER, s. 393.

²⁹² MITCHELL, s. 282:

za Tasmánii.²⁹³ Vedoucím této delegace jmenovali Edmunda Bartona. 15. března 1900 se delegace poprvé setkala s ministrem pro kolonie Josephem Chamberlainem. Ministr chtěl do zákona vložit několik dodatků, pomocí nichž chtěl posílit moc Koruny a Tajné rady Jejího Veličenstva (*Her Majesty's Most Honourable Privy Council*). Základním problémem se stala klauzule 74 ústavy, dle které se „*nepovolovalo žádné odvolání ke Královně ve věcech této ústavy nebo ústavy státu, pakliže veřejné zájmy některé z části dominia Jejího Veličenstva, mimo tohoto společenství nebo státu, jsou zúčastněny.*“²⁹⁴ Dle ministra tato klauze příliš omezovala pravomoc Koruny, zároveň vyjádřil myšlenku, že královniny poddaní by měli mít pocit, že se mohou odvolat k nejlepšímu odvolacímu soudu, jaké impérium může nabídnout.²⁹⁵ Tímto krokem se měly posílit vazby, které oba státy, tedy Velkou Británii a Australské společenství, spojovaly. Nakonec bylo delegaci předáno memorandum, vypracované Korunní právní kanceláří (*Crown Law Office*), které navrhovalo pět změn v zákoně. Bod první žádal upravení již zmíněné klauzule 74 přidáním provolání, na jehož základě tato ústava neomezuje právo Koruny na udělení speciálního povolení pro odvolání se k Jejího Veličenstva.²⁹⁶ Bod dva žádal vypuštění slov v klauzuli dva, jež zněly: „*Tento zákon váže Korunu a jeho předpisy odkazující ke Královně se vztahují i na dědice Jejího Veličenstva a následníky v suverénosti Spojeného království.*“²⁹⁷ Dle memoranda tato věta příliš narušovala výsady a privilegia Jejího Veličenstva. Ve třetím bodě chtěli změnu páté klauzule, dle které se zákony společenství stahovaly i na britské lodě plující v australských přístavech. Podle čtvrtého bodu měly být zákony společenství prohlášeny za koloniální zákony na základě zákona o platnosti koloniálních zákonů z roku 1865.²⁹⁸ A nakonec pátý bod navrhoval, aby ústavu připojili k zákonu jako program, nikoliv jako dodatek pod článkem devět.²⁹⁹ Po výměně několika memorand mezi delegací a britským parlamentem nakonec obě strany dosáhly dohody. Odvolání se ke Koruně bylo stanoveno jako poslední odvolací instance. Zřízený Australský vrchní soud (*High Court of Australia*), získal pravomoc rozhodnout, jaké případy se mohou odvolat ke Koruně.³⁰⁰ Na základě kompromisu vznikl i generální odvolací soud.

²⁹³ QUICK – GARRAN, s. 228.

²⁹⁴ *Official Record of the Debates of the Australasian Federal Convention (Third Session)*, s. 2536 [cit. 2019-07-10]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

²⁹⁵ CRAMP, s. 154.

²⁹⁶ QUICK – GARRAN, s. 229.

²⁹⁷ *Official Record of the Debates of the Australasian Federal Convention (Third Session)*, s. 2523 [cit. 2019-07-10]. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au>.

²⁹⁸ QUICK – GARRAN, s. 229.

²⁹⁹ Tamtéž, s. 229.

³⁰⁰ CRAMP, s. 154.

Obě komory britského parlamentu zákon o vzniku Australského společenství schválily 5. července 1900³⁰¹. 9. července 1900 pak královna Viktorie I. tento zákon podepsala. Není bez zajímavosti, že pero, kalamář a stůl, který při této události použila, poté darovala nově vzniklému společenství.³⁰² 31. července v referendu rozhodli obyvatelé Západní Austrálie, že se k Australskému společenství přidají jako zakládající stát.³⁰³ Všechny státy se dohodly, že nový stát vznikne první den nového století. Prvním premiérem byl zvolen již několikrát zmíněný Edmund Barton. Tento rodilý Australan začal svou kariéru jakožto mluvčí východního Sydney u legislativní rady Nového Jižního Walesu. Jednalo se o výrazného propagátora federace a je právem nazýván Otcem zákona o Společenství.³⁰⁴ 25. prosince mu připadl úkol jakožto premiérovi poskládat první federální vládu. 30. prosince tuto vládu vytvořil. Jako premiér a ministr zahraničí v ní zasedl Edmund Barton, pozici generálního prokurátora zastával Alfred Deakin, ministerstvo vnitra získal William John Lyne, pokladník George Turner, ministr obchodu Charles Cameron Kingston, ministr obrany James Robert a generální poštovní John Forrest.³⁰⁵ Jednalo se o nejvýznamnější federalisty. 1. ledna 1901 došlo k oficiálnímu vyhlášení nově vzniklého Australského společenství.³⁰⁶ Vévoda z Yorku, pozdější král Jiří V., zahájil 9. května 1901 první zasedání australského parlamentu v Melbourne.³⁰⁷

The Sydney Morning Herald, který vyšel v úterý 1. ledna 1901 v podstatě žije vznikem nového státního útvaru. Na svých stránkách čtenářům vysvětluje historii federálního hnutí v Austrálii. Fungování jednotlivých částí vlády nového státu, rozdíl mezi vládou federální a vládou státní. Jak probíhala vláda v koloniích před ústavou.³⁰⁸ Na straně 12 lze dokonce nalézt báseň, která vyhrála soutěž vyhlášenou vládou Nového Jižního Walesu. Autor této básně, George Essex Evans získal za svou báseň 50 guinejí.³⁰⁹

³⁰¹ QUICK – GARRAN, s. 249.

³⁰² MITCHELL, s. 282.

³⁰³ CRAMP, s. 155.

³⁰⁴ COGHLAN Timothy Augustine – EWING, Thomas Thomson, *The Progress of Australasia in the Nineteenth Century*, New York, 2011, s. 435.

³⁰⁵ COGHLAN – EWING, s. 435.

³⁰⁶ MITCHELL, s. 282.

³⁰⁷ CRAMP, s. 156.

³⁰⁸ *The Sydney Morning Herald*, 1. leden 1901 [cit. 2019-07-10]. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au>.

³⁰⁹ Commonwealth Day. Tamtéž, s. 12 [cit. 2019-07-10].

5 Nový Zéland – solitér v Australasii

Nový Zéland jako celek, tedy severní a jižní ostrov, připadly k Britskému impériu oficiálně 6. února 1840.³¹⁰ V tento den britská koruna a 45 maorských kmenových vůdců podepsalo tzv. smlouvu z Waitangi.³¹¹ K Britskému impériu byl Nový Zéland připojen jako součást Nového Jižního Walesu. Korunní kolonií se stává již v roce 1841, kdy je vydělen z pravomoci guvernéra Nového Jižního Walesu a získává právo lokální samosprávy.³¹² S tímto oddělením od mateřské kolonie se ale objevil problém se vzájemných obchodem. Legislatviní rada Nového Jižního Walesu zkoušel nalézt řešení, v roce 1842 přijala zákona, na jehož základě mělo dojít ke vzniku celní unie mezi Novým Jižním Walesem, Novým Zélandem a Van Diemenovou zemí. Avšak tento zákon zamítl britský ministr pro války a kolonie.³¹³ Zde lze nalézt první pokus o opětovné spojení Nového Zélandu s australským kontinentem. Druhý pokus provedl hrabě Grey, ministr války a kolonií, který chtěl federalizovat australasijské kolonie v roce 1847 zvenčí. Jak jsem popsal v první kapitole, i tento pokus skončil neúspěchem. Ukázalo se, že rozhodným problémem do budoucna je velká vzdálenost mezi Novým Zélandem a samotným australským kontinentem, která činila 1200 mil (cca 1931 km).³¹⁴ Novozélandské ostrovy vždy ležely mimo okruh významných australských federalistů.³¹⁵ Veškeré budoucí aktivity pro možné sblížení s australskými koloniemi ze strany Nového Zélandu se věnovaly vždy dohodám o dovozních clech, případně až o možné celní unii. Jednání proběhlo například v roce 1871, avšak, jako většina takovýchto předchozích schůzí, neuspělo.³¹⁶ Nový Zéland, stejně jako mateřská kolonie Nový Jižní Wales, nevstoupil do Federální rady, která se poprvé sešla 1. ledna 1886 v Hobartu.³¹⁷

Nový Zéland se velmi aktivně zapojil do jednání už v roce 1890 na Australasijské federální konferenci v Melbourne. Jednalo se o předběžnou konferenci premiérů australasijských kolonií, která se dohodla na svolání Národní australasijské konference do Sydney na rok 1891. Nový Zéland do Melbourne vyslal dva zástupce, bývalého premiéra sira Johna Halla a koloniálního tajemníka (*Colonial Secretary*) kapitán Williama Russell

³¹⁰ SMITH, Philippa Mein, *A Concise History of New Zealand*, Cambridge 2010, s. 47.

³¹¹ Tamtéž, s. 47.

³¹² ARONEY, *New Zealand, Australia and Federation*, s. 34.

³¹³ REEVES, William Pember, *State Experiments in Australia and New Zealand, Volume 1*, New York 1902, s. 145.

³¹⁴ QUICK – GARRAN, s. 228.

³¹⁵ REEVES, s. 148.

³¹⁶ QUICK – GARRAN, s. 106.

³¹⁷ COGHLAN – EWING, s. 418.

Russella.³¹⁸ Oba představitelé vyjádřili přání na oddělení otázky vzniku australské federace od otázky účasti Nového Zélandu na zakládání takovéto federace. Zároveň s tímto podali návrh, na jehož základě měla zůstat možnost pro vzdálenější australasijské kolonie připojit se k australské federaci na základě dohodnutých podmínek.³¹⁹ Nový Zéland vyslal delegáty i na Národní australasijskou konferenci v roce 1891 probíhající v Sydney. Ač jako australasijská kolonie měl právo vyslat sedm delegátů, vyslal pouze tři, kteří měli navíc od novozélandské vlády nařízeno svou kolonii k ničemu nezavazovat.³²⁰ Delegáty za Nový Zéland byli sir George Grey, kapitán William Russell Russell, účastník premiérské konference v Melbourne, a sir Harry Albert Atkinson, bývalý premiér Nového Zélandu.³²¹ Delegace Nového Zélandu ale na konferenci v Sydney neprojevovala přílišnou aktivitu. Kvůli tomuto nezájmu Nového Zélandu přidala konference k návrhu zákona o Společenství dodatek, na jehož základě se mohl Nový Zéland později připojit jako nový stát.³²² Návrh znovu přijala i konference probíhající v letech 1897–1898. Rokem 1891 skončila jakákoliv další aktivita Nového Zélandu ve věci federalizace australasijské oblasti. Sir George Grey, největší podporovatel federace s australským kontinentem, byl po svém návratu předvolán premiérem Johnem Ballancem, jenž byl předsedou první organizované politické strany na Novém Zélandu – Novozélandské liberální strany (*New Zealand Liberal Party*).³²³ Greyovi oznámil, že nová vláda Nového Zélandu se rozhodla ukončit jakékoliv uvažování o otázce spojení s australskými koloniemi do jedné federace. Rezolutně se ohradil proti jakémukoliv omezení pravomocí Tajné rady Jejího Veličenstva, obsaženém v návrhu zákona o Australském společenství z roku 1891.³²⁴

Nový Zéland vstoupil do diskuzí ohledně federace až v roce 1900. Tehdy 27. března dorazil do Londýna novozélandský delegát William Pember Reeves. Informoval koloniální kancelář, že zastupuje novozélandské zájmy v jednání mezi Westminsterem a australskou delegací. 30. března předal memorandum koloniální kanceláři, ve které žádal několik dodatků k zákonu o vzniku Společenství.³²⁵ V prvním bodě žádal pro Nový Zéland možnost připojit se k federaci jakožto rovnocenný stát, se stejnými právy jako státy zakládající. Za druhé, ačkoliv Nový Zéland zůstává mimo společenství, jeho občané mají právo odvolat se jak k Tajné radě Jejího Veličenstva, tak k Vrchnímu soudu Austrálie. Za třetí chtěl pověřeník přípravám

³¹⁸ ARONEY, *New Zealand, Australia and Federation*, s. 36.

³¹⁹ Tamtéž, s. 37.

³²⁰ REEVES, s. 152.

³²¹ QUICK – GARRAN, s. 124.

³²² Tamtéž, s. 147.

³²³ REEVES, s. 154.

³²⁴ Tamtéž, s. 154.

³²⁵ QUICK – GARRAN, s. 233

společených námořních a vojenských operací Australského společenství a Nového Zélandu. Pro tento bod navrhoval vytvoření jednotné australasijské armády.³²⁶

Důvodů, proč se Nový Zéland v konečném důsledku odklonil od myšlenky federace s ostatními australskými koloniemi, je několik. Ve vládních kruzích převládal podobný strach, jaký panoval i v menších koloniích na kontinentu. Obávali se potlačení jejich politické autonomie silou velkých kolonií, jmenovitě Novým Jižním Walesem a Victorií.³²⁷ Kvůli tomuto například sir George Grey, když se ještě jako reprezentant Nového Zélandu účastnil jednání v Sydney v roce 1891, prosazoval silný senát, jenž měl zajistit rovnost hlasů jednotlivých kolonií. Na Novém Zélandu přetrvávala bázeň z ekonomického dopadu možné federace. Hospodářství Nového Zélandu ve své podstatě nemohlo schopně konkurovat hospodářství větších kolonií, opět Novému Jižnímu Walesu nebo Victorii.³²⁸ Faktor velké vzdálenosti, oddělující Nový Zéland od australského kontinentu, jsem již zmiňoval.

Největším rozdílem ve vývoji Nového Zélandu a australských kolonií leží ve způsobu kolonizace těchto dvou oblastí. Nový Zéland už v této době vytvořil jistou formou vlastní, volné federace britských kolonistů a místních maorských kmenů. Zakládajícím dokumentem této „federace“ se stala právě smlouva z Waitangi. Soužití s domorodým obyvatelstvem vytvářelo svérázné novozélandské cítění, naprosto odlišné od australského. Napětí mezi nekřesťanskými maorskými kmeny na severu, neovlivněnými Evropany, propuklo v sérii konfliktů nazvaných novozélandské války, které trvaly od roku 1843, kdy došlo k prvním střetům v oblasti Cookova průlivu oddělujícího od sebe severní a jižní ostrov, a skončily v roce 1872.³²⁹ Války probíhaly na severním ostrově, jenž nadále ovládaly maorské kmeny. Jednalo se o války o území, kdy Evropané chtěli rozšířit svou sféru vlivu. Střety s maorskými kmeny ale nebyly jediným způsobem, jak se vyvíjelo novozélandské cítění. Novozélandští kolonisté byli velcí podporovatelé politiky bílé Austrálie, které jsem se již věnoval. Navíc mentalita samotných Australanů se v 90. letech výrazně změnila. S blížícím se úspěchem federace začala v Austrálii vznikat tzv. kultura buše, kdy Australané začínali pohlížet dovnitř a prozkoumávat vlastní kontinent.³³⁰ Tento vývoj šel naprosto proti předcházejícímu pohledu, který oblast Australasie definoval jako komunitu, jež byla ovlivňována společně sdíleným prostorem jižního Pacifiku. Obyvatelé Nového Zélandu také změnili své cítění. Začali na sebe nazírat více jako na Brity

³²⁶ QUICK – GARRAN, s. 233.

³²⁷ ARONEY, *New Zealand, Australia and Federation*, s. 44.

³²⁸ Tamtéž.

³²⁹ SMITH, s. 72.

³³⁰ Tamtéž, s. 120.

než jako na Australany, typ lidí, jenž byl ovlivňován svými ostrovy. Reverend William Curzon-Stiggers prohlásil, že Nový Zéland je ostrovní národ, zatímco Australané jsou národem kontinentálním.³³¹ Své uzavírání jiným národům dokončil Nový Zéland v roce 1899 zákonem o omezení imigrace (*Immigration Restriction Act*), kterým zakazoval migraci nebritských obyvatel a obyvatel s irskými předky.³³²

Nový Zéland si tedy v roce 1901 zvolil vlastní cestu, naprosto oddělenou od cesty australských kolonií. Až do roku 1907 byl Nový Zéland korunní kolonií Britského impéria, přičemž od roku 1852 požíval privilegium samosprávy a od roku 1856 dokonce Nový Zéland získal zodpovědnou vládu. V roce 1907 mu byl na vlastní žádost udělen status dominia a zařadil se tak do kruhu britských dominií Kanady, Austrálie a Newfoundland.³³³ Toto rozhodnutí bylo způsobeno růstem moci Japonského impéria a britsko-japonské smlouvy z roku 1905. Nový Zéland hleděl na Velkou Británii jako svého ochránce a zároveň se stavěl do role rozšiřovatele a podporovatele britské moci ve světě.

³³¹ SMITH, s. 120.

³³² Tamtéž.

³³³ Tamtéž, s. 124.

Závěr

Cílem této práce bylo sledovat a shrnout vývoj federativní myšlenky v Austrálii. Ukázalo se, že největším problémem, který zatěžoval vztahy australských kolonií, byl vzájemný obchod. Tuto situaci chtěl již v 50. letech 19. století řešit ministr války a kolonií Velké Británie hrabě Henry George Grey. V roce 1849 dal za úkol Komisi pro obchod a plantáže při Tajné radě Jeho Veličenstva za úkol vypracovat zákon, který by v konečném důsledku vedl k založení Generálního shromáždění. Tento návrh se ale setkal s velkým odporem v koloniích a neprošel. Tato událost sloužila jako názorná ukázka budoucího vývoje. Australská federace musí vzejít ze samotných australských kolonií, nemůže jim být vnucena silou. Zde, v této chvíli intervence hraběte Greye lze tedy nalézt první impulz na opětovné sjednocení australských kolonií a odpověď na mou první otázku.

Myšlenky na vytvoření federace se v 50. letech 19. století zhostily legislativní rady jednotlivých kolonií. V práci jsem rozebral práce legislativních rad Nového Jižního Walesu a Victorie, jakožto dvou největších kolonií. Kolonie si totiž mohly v 50. letech vytvořit své vlastní ústavy. V ústavou obou zmíněných kolonií se poté objevil bod, ve kterém se v různých obdobách navrhovalo vytvoření jisté formy generálního shromáždění. Toto generální shromáždění mělo spravovat záležitosti, které se dotýkaly všech kolonií na australském kontinentu. Kolonie si i po zisku samosprávy uvědomovaly, že je třeba existence celokontinentálního vládnoucího orgánu, který bude řešit záležitosti týkající se dvou a více kolonií. Toto je důležitý bod pro vývoj federální myšlenky. I přesto kolonie v této době k federaci nesměřovaly tak silně. Nechtěly se totiž vzdát svých nově nabytých samosprávných práv. Zároveň i tato doba názorně ukázala, jakou silou mohou sjednocené kolonie disponovat, když se společně postavily proti pokračující praxi transportu britských trestanců do Austrálie. Tato sociální otázka měla velký vliv na myšlenku federace. Samotná existence Australasijské ligy jakoby předznamenávala 90. léta 19. století.

Role tisku se ve druhé polovině 19. století velmi zvýšila. V této době fungoval jako hlavní propagátor federativní myšlenky v Austrálii. Velký význam pro šíření osvěty měly články reverenda Johna J. Westa. Významným podporovatelem federace se stal deník z Nového Jižního Walesu *The Sydney Morning Herald*. K šíření myšlenek také přispělo zlepšení komunikačního spojení mezi jednotlivými koloniemi a jejich centry. Dopad pacifických událostí na vývoj federace v Austrálii byl značný. Ve druhé polovině 19. století se v oblasti jižního Pacifiku začaly výrazně angažovat jak Francie, tak později sjednocená Německá říše.

Aktivita evropských velmocí vedla k vytvoření prvního federálního shromáždění na území Austrálie. Jednalo se o Federální radu, která za dobu své krátké existence v podstatě ukázala, jak se to dělat nemá. Vzestup Japonska jakožto regionální velmoci po reformách Meži roku 1868 měl také výrazný dopad na vývoj Austrálie. Zvláště pak po roce 1894, kdy Velká Británie uzavřela s Japonskem obchodní a plavební smlouvu. Australské kolonie se této nové realitě musely přizpůsobit. Samotné nově vzniknuvší společenství muselo vzít Japonce v potaz. Co mne překvapilo, byl velký vliv čínské imigrace po objevení zlata. Tento aspekt vedl k politice tzv. bílé Austrálie.

Největší prostor v mé práci zabrala 90. léta 19. století, kde proběhly všechny důležité konference, které vytvořily základní zákon o Společenství, díky kterému mohlo 1. ledna 1901 vzniknout Australské společenství. V této době se již začínají objevovat různé osobnosti, které budou mít výrazný vliv na pozdější podobu federace. Jedním z nejdůležitějších mužů této doby byl sir Henry Parkes, který díky svému proslovu v městečku Tenterfield zahájil celý proces federalizace. Na konferencích se poté prosazovali další významní muži. Nejvýznamnější je sir Edmund Barton, jenž se poté v roce 1901 stane prvním premiérem Australského společenství. Pro tuto dobu jsem čerpal z oficiálních zápisů z konferencí v letech 1891 a 1897/1898, které jsou výborně digitalizované. V této části své práce jsem si také ověřil tezi o velkém vlivu mateřské kolonie Nového Jižního Walesu. Po útoku George Houstona Reida na zákon vytvořený na konferenci v roce 1891 celý tento plán odsoudil k neúspěchu. Ostatní kolonie nehodlaly bez Nového Jižního Walesu pokračovat. Druhý neúspěch proběhl v roce 1898 opět v Novém Jižním Walesu, kdy zákon neprošel referendem. Opět to vedlo k předělání zákona kvůli mateřské kolonii.

Nový Zéland je v této oblasti takovým solitérem. Dlouhé roky s ním bylo počítáno. Byl například přizván k jednání o vzniku Federální rady. Tam ovšem, stejně jako Nový Jižní Wales, nevstoupil. Zároveň se jeho zástupci účastnili jak premiérské konference v Melbourne 1890, tak konference v Sydney v roce 1891. Je zajímavé, že už v počátku jednání mnohdy upozorňovali na vzdálenost, která odděluje ostrovy Nového Zélandu od Australského kontinentu. Také mě velmi zaujala zmínka, že si Novozélandané vytvořili v podstatě svou kulturu, kterou připodobňovali k britské, anglo-keltské. Australany viděli jako kulturu kontinentální, která se od té jejich už příliš odlišovala. Další skutečnost, která oddělovala Nový Zéland od Austrálie byla rozdílná zkušenost s kolonizací. Kolonisté na Novém Zélandu se museli potýkat s agresivitou zdejších maorských kmenů. Tento rozdílný vývoj může vysvětlit, proč se nakonec Nový Zéland rozhodl jít svou vlastní cestou v roce 1901.

Seznam použité literatury a pramenů

Vydané prameny

Federation of the Australian Colonies. Copy despatch from the Secretary of State enclosing correspondence on the establishment of institutions of a federal character. Dostupné online: <https://www.parliament.vic.gov.au/>.

Federal Council of Australasia Act 1885: despatch from the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies to His Excellency the Governor with reference to the Federal Council of Australasia Act 1885.

Official Record of the Debates of the National Australasian Convention. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au/>.

Official Record of the Debates of the National Australasian Convention. Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au/>.

Official Record of the Debates of the Australasian Federal Convention (Second Session). Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au/>.

Official Record of the Debates of the Australasian Federal Convention (Third Session). Dostupné online: <https://parlinfo.aph.gov.au/>.

Report From the Select Committee of the Legislative Council on a New Constitution for the Colony. Dostupné online: <https://www.parliament.vic.gov.au/>.

The Burra Record. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au/>.

The South Australian Register. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au/>.

The Sydney Morning Herald. Dostupné online: <https://trove.nla.gov.au/>.

Treaty of commerce between Great Britain and Japan. Dostupné online: <https://archive.org/>.

Použitá odborná literatura

Australian Dictionary of Biography. Dostupné online: <https://adb.anu.edu.au/>.

ALLIN, C. D., *The Early Federation Movement of Australia*, Ontario 1907.

ARONEY, Nicholas, *Imagining a Federal Commonwealth: Australian Conceptions of Federalism, 1890–1901*, in: *Federal Law Review*, Vol. 30, Is. 2, 2002, s. 265-294.

ARONEY, Nicholas, *New Zeland, Australia and Federation*, in: *Canterbury Law Review*, Vol. 16, Is. 1, 2010, s. 31-46.

ARONEY, Nicholas, *Una società di società: Why Australia is a Federation*, in: *Giornale di Storia costituzionale*, Vol. 24, Is. 2, 2012, s. 23-33.

BLACKTON, Charles Stuart, *The Australasian League, 1851–1854*, in: *Pacific Historical Review*, Vol. 8, No. 4, 1939, s. 385-400.

BLACKTON, Charles Stuart, *Earl Grey and Australia's First National Movement, 1846–1852*, in: *Pacific Historical Review*, Vol. 10, No. 3, 1941, s. 297-309.

BLACKTON, Charles Stuart, *The Dawn of Australian National Feeling, 1850–1856*, in: *Pacific Historical Review*, Vol. 24, No. 2, 1955, s. 121-138.

Closer Look: Federation, Parliamentary Education Office. Dostupné online: <https://www.peo.gov.au/>.

COGHLAN Timothy Augustine – EWING, Thomas Thomson, *The Progress of Australasia in the Nineteenth Century*, New York, 2011.

CRAMP, Karl R., *The State and Federal Constitutions of Australia*, Sydney 1913.

DEAKIN, Alfred, *The Federal Story: The Inner History of the Federal Cause*, Melbourne 1944.

DEAKIN, Alfred, *The Federal Council of Australasia*, Sydney 2000.

ELKIN, Adolphus Peter, *Re-Thinking the White Australia Policy*, in: *The Australian Quarterly*, Vol. 17, No. 3, 1945, s. 6-34.

FREDMAN, L. E., *The Tenterfield Oration: Legend and Reality*, in: *The Australian Quarterly*, Vo. 35, No. 3, 1963, s. 59-65.

GRATTAN, Clinton Hatley, *Australia and the Pacific*, in: *Foreign Affairs*, Vol. 7, No. 1, 1928, s. 144-149.

HROCH, Miroslav, *V národním zájmu*, Praha 1999.

LOBINGIER, Charles Sumner, *People's Law or Popular Participation in Law-Making from Ancient Folk-Moot to Modern Referendum: A study in the Evolution of Democracy and Direct Legislation*, Londýn 1909.

MARTIN, R. M. *Statistics of the Colonies of the British Empire in the West Indies, South America, North America, Asia, Austral-Asia, Africa and Europe*, London 1839.

MITCHELL, Bruce, *The Australian Story and its Background*, Melbourne 1965.

MURASE, Shinya, *The Most-Favored-Nation Treatment in Japan's Treaty Practice During the Period 1854–1905*, in: *The American Journal of International Law*, Vol. 70, No. 2, 1976, s. 273-297.

NORRIS, Ronald, *The emergent Commonwealth: Australian federation, expectations and fulfilment*, Melbourne 1975.

QUICK, John, GARRAN, R. R., *Annotated Constitution of the Australian Commonwealth*, London 1901.

REEVE, William Pember, *State Experiments in Australia and New Zealand, Volume 1*, New York 1902.

SMITH, Philippa Mein, *A Concise History of New Zealand*, Cambridge 2010.

Přílohy

Seznam příloh

Mapa I – Nový Jižní Wales, Queensland, Victoria a Tasmánie (do roku 1856 známá jako Van Diemenova země). Stav v roce 1863.

Mapa II – Západní Austrálie a Jižní Austrálie. Stav v roce 1863.

Obrázek I – Sir Edmund Barton, první ministerský předseda Australského společenství.

Obrázek II – Sir George Houston Reid.

Obrázek III – Sir Samuel Walker Griffith.

Obrázek IV – Alfred Deakin.

Obrázek V – První vláda Australského společenství premiéra sira Edmunda Bartona.